

WWW.DIGITALISERS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

ИЗЛАЗИ ДВА ПУТ СВАКОГ МЕСЕЦА У СВЕСКАМА ОД 3 И
ВИШЕ ТАБАКА. ЦЕНА ЈЕ: ЗА СРБИЈУ 12 ДИНАРА, А ЗА ЦРНУ
ГОРУ, БУГАРСКУ, БОСНУ, ХЕРЦЕГОВИНУ, АУСТРО-УГАРСКУ,
РУМУНИЈУ И ТУРСКУ 15 ДИНАРА НА ГОДИНУ.

ПРЕТПЛАТА СЕ ПЛАЋЕ
УПРАВИ
КР.-СРП. ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ,
А РУКОПИСИ ПРЕДНИШТВУ.

I и II СВЕСКА У БЕОГРАДУ 15. И 31. ЈАНУАРА 1885. ГОДИНА VI

УКАЗИ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА

Његово Величанство Краљ благоволео је, на предлог министра просвете и црквених послова, указом својим од 11. Јануара ове год. оставити:

За суплента Велике Школе, за катедру грађења мостова и тунела, *Косту Главинића*, подивжењера прве класе министарства грађевина.

Његово Величанство Краљ благоволео је, на предлог министра просвете и црквених послова, указом својим од 11. Јануара ове год. оставити:

у београдској гимназији:

Јована Ђ. Докића, суплента, за професора,

у крагујевачкој гимназији:

Василија Димчића, суплента, за професора,

у нишкој гимназији:

Светозара Атанацковића, суплента, за професора,

у крушевачкој нижој гимназији:

Михаила А. Поповића, суплента, за професора,

у неготинској нижој гимназији:

Миладина Тутуновића и *Ђорђа Хаџи Ничића*, супленте, за професоре,

у пожаревачкој нижој гимназији:

Луку Лазаревића, суплента, за професора,

у београдској реалци:

Момчила Иванића и *Стевана Давидовића*, супленте, за професоре.

Премештаји и разрешења од дужности наставника средњих школа

АКТОМ МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

I Премештени су:

у ВЕЛИКОГРАДИШКУ НИЖКУ ГИМНАЗИЈУ:

г. *Михаило Церовић*, предавач чачанске ниже гимназије, по потреби.

у ЧАЧАНСКУ НИЖКУ ГИМНАЗИЈУ:

г. *Радован П. Јовановић*, предавач великоградишке ниже гимназије, по потреби.

Разрешен је:

у ЛЕСКОВАЧКОЈ НИЖОЈ ГИМНАЗИЈИ:

г. *Васа Атанацковић*, хонорарни предавач, 17. Јануара о. г.

Постављења, премештаји и разрешења од дужности наставника основних школа

АКТОМ МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

I Постављени су:

у ВАРОШИ БЕОГРАДУ:

г. *Љубомир Миладиновић*, бивши учитељ, за учитеља III разреда мушке школе код Саборне цркве, 10. Јануара о. г.

у БЕОГРАДСКОМ ОКРУГУ:

г. *Димитрије Средојевић*, учитељски кандидат, за заступника учитеља школе у Пружатовцу, 1. Јануара о. г.

у ЈАГОДИНСКОМ ОКРУГУ:

г. *Новак Ристовић*, свештеник, за заступника учитеља школе у Домуспотоку, 17. Јануара о. г.

у КРАЛИНСКОМ ОКРУГУ:

г-ђица *Анка Бурђевићева*, учитељска кандидатка, за заступницу учитеља III и IV разреда мушке школе доњомилановачке, 16. Јануара о. г.

у КУПРИЈАСКОМ ОКРУГУ:

г-ђа *Милица Димитријевићка*, испитана ученица Више женске школе, за учитељицу основне школе у Војци, 8. Јануара о. г.

II Премештени су:

у КРАГУЈЕВАЧКОМ ОКРУГУ:

г. *Милутин Јеленић*, учитељ I разреда школе рачанске, у Трнаву, 8. Јануара о. г. по молби.

у КРАЛИНСКОМ ОКРУГУ:

г. *Луко Мачкић*, учитељ III и IV разреда школе доњомилановачке, у Сип, 17. Јануара о. г. по потреби.

у КРУШЕВАЧКОМ ОКРУГУ:

г. *Владимир Павловић*, учитељ школе габровачке, округа нишког у I разред школе бруске, 8. Јануара о. г. по молби.

у НИШКОМ ОКРУГУ:

г-ђа *Даница Кандићка*, учитељица IV одељења I разреда мушке школе нишке, у II одељење II разреда мушке школе лесковачке, 15. Јануара о. г. по молби.

г-ђица *Смиљка Моловићева*, учитељица II одељења II разреда мушке школе лесковачке, у IV одељење I разреда мушке школе нишке, 15. Јануара ове године по молби.

III Разрешени су :

у БЕОГРАДСКОМ ОКРУГУ :

г. *Ђорђе Поповић*, учитељ школе русанске, 8. Јануара о. г. по молби.

у ВРЂИНСКОМ ОКРУГУ :

г. *Трајко Николић*, заступник учитеља у Првонеку, 21. Јануара о. г. по молби.

у КРАГУЈЕВАЧКОМ ОКРУГУ :

г. *Јовица Ивановић*, учитељ школе каменачке, 8. Јануара о. г. по молби.

г. *Петар М. Суботић*, учитељ школе забојничке, 8. Јануара о. г. по молби.

у ПОЖАРЕВАЧКОМ ОКРУГУ :

г. *Љубомир Радивојевић*, учитељ школе зеленичке, 15. Јануара о. г. јер је напустио дужност.

г. *Марко Недељковић*, учитељ школе рашаначке, 22. Јануара о. г. по молби.

РАСПИСИ

МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

I

Свима директорима и старешинама средњих школа

Директори неких нижих гимназија и реалака шиљу минералошком и геолошком кабинету Велике школе на преглед и оцену из околина скупљени минералошки и геолошки материјал, али нетачно описан а и од одвећ слабе научне вредности. Те тако они тиме само задају доста посла г. управнику кабинета, а од тих пошиљака нема нико никакве користи, јер пошто такве ствари нису ни за онај завод од кога се шиљу, још мање су од користи по кабинет Велике школе, а што је најглавније не могу се ни оценити.

Да би и извесни наставници, који се тиме стручно баве, а и директори гимназија и реалака, виших и нижих, знали како им се ваља управљати, нашао сам за потребно препоручити свима :

1. да се за научне збирке изналазе и бирају најбољи примерци из минералогije и геологије, наравно какви се већ у околинама могу наћи ;

2. да се за сваки примерак напише све шта се о њему сазнало, а нарочито да се

назначи тачно и место где је нађен. Без тога тешко се може одредити којој групи припада и на сваки начин потребно је знати и место налажења ;

3. за геолошку науку од великог су значаја богате палеонтолошке збирке ; с тога ће наставници особиту пажњу поклонити предметима те врсте где их у околини имадне. Предавач природних наука у Широту наћи ће богате изворе *фосилних слојева* у Суводолу и Темској а и на другим местима пиротског округа, те ће одагле црпети то благо и за кабинет Велике школе. Места богата тиме, назначена су и у „прилозима за Геологију југоисточне Србије,“ (гледај Гласник српског ученог друштва, књига 55).

Неће згорет бити да овај мајдан тих значајних слојева знају и други предавачи природних наука осим пиротског кога се највише тиче.

ПБр. 509.

15. Јануара 1885. год.,
у Београду.

Министар просвете и црквених
послова

Ст. А. Поповић

II

**Свима начелништвима и управи
вароши Београда**

Члан 6. закона о учитељским платама од 31. Марта 1881. године даје право учитељима, преведеним на плату по овом закону, на повишицу, и то условно, т. ј. ако у општем резултату кроз четири године узастопце изнесу успех најмање врло добар (4), и ако за то време не узимаду ни једну слабу или рђаву оцену.

Пошто ће се 31. Марта ове године навршити четири године од како је ступио у живот закон о учитељским платама, то ће начелство — управа — позвати учитеље и учитељке основних школа у округу — у вароши Београду — који на то полажу право, на основу година службе и оцена, да поднесу министарству просвете и црквених послова молбеницу за повишицу плате најдаље до краја Фебруара о. г.

На молбеници пре свега мора бити прописана таксена марка од 20 пара дин., а у њој ће се назначити:

1. оцене успеха од године 1881., 1882., 1883. и 1884.;
2. где је (у којој школи) служио и какву је оцену добио у истој школи;
3. ако који од учитеља или учитељака не имадне све четири оцене за време чети-

ригодишње службе од којих се оцене траже онда је дужан навести у молбеници и узроке због којих нема оцену; и

4. приложиће уз молбеницу и таксену марку од једног динара за уверење, које ће се о добивеној повишици издати.

ПБр. 960.

26. Јануара 1885. год.

у Београду.

Министар просвете и црквених
послова,

Ѓт. Д. Јоповић

III

Старешинама свију средњих школа

По објашњењу г. министра финансије од 21. овог месеца, АБр. 745., ученици средњих школа који се у току школске године премештају из школе једне у другу за уверење које им се издаје плаћаће у маркама на прописани начин таксу означену у тачци 3. закона о таксама. На уверењима сиромашних ђака написаће се на дотичном месту „бесплатно.“

ПБр. 885.

28. Јануара 1885. год.

Београд.

Министар просвете и црквених
послова

Ѓт. Д. Јоповић

Записник Главног Просветног Савета**САСТАНАК ССХХХV**

27. Јуна 1884. у Београду

Били су: председник Дим. Нешић; редовни чланови: Јосиф Пецић, Ст. Д. Поповић; Драг. Милутиновић, Арх. Нић. Дучић, Љуб. Ковачевић, В. Козарац, Драг. Плајел и Јевр. Илић; ванредни чланови: Мил. Андоновић, Јован Борђевић, Др. П. Стејић.

I

Прочитан је записник 234. састанка и пошто су учињене неке мале измене, записник је примљен.

II

Прочитано је писмо г. заступника министра просвете и црквених послова од 15. ов. г. ПБр. 4872. којим се спроводе Главном Просветном Савету две књиге, и то: „Две студентске расправе“ И. Руварца, архимандрита, и „о коњу“ од Ђ. Глибоњског, да их Савет прегледа и оцени, могу ли се оне употребити за поклањање ђацима и то у којим школама.

Неки чланови изјавише да су прочитали „две студентске расправе“ на налазе да је то важна књига у научном погледу, али није најзгоднија за поклањање ученицима с тога што у предговору и поговору те књиге има неких израза личне природе.

Пошто су прочитани ти изрази пред Саветом, и пошто се подуже већало о том, одлучено је, да се „две студентске расправе“ И. Рудварца, архимандрита, не могу примити за поклањање ученицима овакве, какве су, него да се из предговора и поговора изостави све оно што је личне природе и онда се могу примити за поклањање ученицима виших средњих школа.

Друга књига: „о коњу“ да се пошље г. Јови Миодраговићу, супленту београдске реалке, с молбом, да ју он прегледа и оцени.

III

Г. *Јосиф Маринковић*, известлац нове комисије за грађење програма из певања за основну школу, изјављује Савету, да је немогуће саставити програм из певања за тако кратко време, како се то тражило од њега и г. Бакића, јер код нас још нема спремнога материјала за то, и с тога су они написали само своје мишљење и примедбе о програму који је раније спремљен и који они предлажу као привремени програм, пошто се исти по њиховим примедбама поправи.

Затим је прочитано то мишљење г.г. Бакића и Маринковића заједно са њиховим примедбама.

Пошто је ово прочитано Савет је после дуже дебате одлучио да се по предлогу г.г. Бакића и Маринковића музичка теорија почне од IV раз.; но да се умоле г.г. Др. Војислав Бакић, Јосиф Маринковић и Јефрем Илић, да за други састанак спреме програм, који ће бити израђен према примедбама горе наведеним, и у коме ће се црквено

певање удесити тако, да се најпре има прећи оно што је лакше, па онда оно што је теже.

Овим је састанак закључен.

САСТАНАК ССХХХVI

4. Јула 1884. у Београду

Били су: председник Дим. Нешић; потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови Драг. С. Милугиновић, Љуб. Ковачевић, Др. Л. Стефановић; ванредни чланови: Јован Ђорђевић, Д-р П. Стејић, П. Никетић. и нарочито позвани Јосиф Маринковић.

Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитан је записник 235. састанка. Примљен и потписат.

II

Прочитани су реферати о збирци латинских примера од *Лекића* који гласе:

I

Главном Просветном Савету

Према одлуци Главног Просветног Савета, донесеној на 233 састанку, добио је потписани на преглед и оцену дело: „*Примери за латинске облике*, II део, латинској граматици проф. Туромана, саставио *Стеван Лекић*.“

Ја сам ове примере г. проф. Лекића прегледао и нашао, да су брижљиво, значајки и тачно израђени према граматици латинској, која се у нашим гимназијама употребљава, и према програму, што га је Главни Просветни Савет прошле године прописао за учење латинског језика у VI разреду наших гимназија. У књигу су ушли примери за неправилне облике, а уједно и за оне правилне облике, који се не могу превести једном речју или без већег описивања (*Infinitif Futuri* и *Perfecti* и *Supinum*), те који су се због дидактичних обзира морали изоставити из

I дела „Примера.“ Уз то имају у књизи лаке и врло zgodne приповетке разног садржаја и басне за превођење са латинског на српски и обратно. Најпосле имају у књизи најглавнија правила латин. синтаксе, која већ после двогодишњег учења језика латинског треба ученици да знају, да би у VII разреду могли лако читати и разумевати кога од лакших латинских класика као н. пр. Корнелија Непота, који се готово свуда треће године учења језика латинског чита.

С потпуним основом могу рећи, да ће и ова друга књига г. Лекића спадати у број наших најбољих школских књига. Шта више могу у препоруку њену и ово рећи — не бојећи се, да ће ко побити истину тврђења мог —, да хрватска школска литература поред толиких стручних радница на језику латинском не може показати овако удесну књигу за вежбање у латинским облицима, као што је овај II део „Примера“ г. проф. Лекића.

Као што се види дакле, моје је мишљење, да ће II део „Примера“ г. Лекића добро доћи нашим гимназистама, а исто тако и њиховим наставницима, и да с тога заслужује, да се штампна о државном трошку.

Што се тиче награде за труд, који је г. писац уложио у израду своје књиге, част ми је предложити Просветном Савету, да би право било, да се писцу плати бар 100 динара за штампан табак, и то због ова два разлога: 1. што ће књига, као што напред поменух, бити једна од наших најбољих школских књига; 2. што је г. Лекић за I део својих „Примера,“ који су такођер изврстан учебник, добио врло незнатан хонорар — 50 дин. од табака —, па кад би му се сада издало по 100 дин. од табака то би он просеком добио $6\frac{1}{4}$ дук. цес. или 75 динара за штампан табак својих двеју књига, од

којих је једном већ много допринео успеху наших гимназиста у језику латинском, а и другом ће учинити то исто.

Захвалујући се на поверењу, којим ме је одликовао Главни Просветни Савет давши ми на оцену књигу госл. Лекића, јесам

25. Јуна 1884.,

Београд.

с поштовањем

ЈОВ. ЈУРОМАН

II

Главном Просветном Савету

На позив Главног Просветног Савета, да прегледам II део Лекићевих примера за латинске облике, част ми је одговорити, да сам књигу пажљиво проучио и нашао, да је и овај други део исто онако као и први изврстан како у богатству језгровитих примера, тако и у лепом и практичком распореду научнога градива.

Задаћа је овоме другоме делу Лекићевих примера, да примерима објасни ученицима све неправилне облике у латинскоме језику, пошто су се у првоме делу упознали са свима правилним облицима.

Научна је материја овако распоређена:

На првоме су месту примерима објашњена најглавнија синтактичка правила, од којих су ученици нека учили и уз први део Лекићевих примера, а остала су им нужна за потпуније и боље разумевање другог дела; који ученици изуче овај други део, ти су се, научивши потпуно све правилне и неправилне облике, уједно упознали и са најнужнијом грађом из синтаксе тако, да без по муке могу читати којег лакшег писца а касније и сасвим изучити целу синтаксу.

Иза тих су правила латински примери, уз које иду неколике одабране приче

на латинскоме језику, за које могу рећи да су врло zgodно прибрале.

После латинских примера је речник за њих, а иза речника српски примери, приповетке и басне са српско-латинским речником. И у српским и у латинским примерима објашњена су поједина тежа места јасним и разумљивим примедбама.

Да и не спомињем, како сам се лане и преклане уверио, читајући с ученицима први део примера од истога писца, да ови примери врло лено допуњују саму граматику латинскога језика од професора Ј. Туромана, слободан сам навестити, да ми је писац у току ове школске године послао неке одељке из овога другог дела, те сам се уверио и у школи, да су врло zgodни за успешан рад.

С обзиром на велики труд пишчев — јер ја знам, да је писац читаву годину дана само на томе провео, да готово дело прегледа, како се не би поткрала ни најмања не погрешка већ ни тешкоћа у излагању, и како сам уверен, да му је то испало за руком — то држим, да се ова књига може узети за школску и наградити са 120 динара по штампаноме табаку.

25. Јуна 1884. год.,
у Београду.

С поштовањем

Мита Живковић
супленат београдске гимназије

Главни Просветни Савет одлучио је: Да се дело прими за школску потребу, и да се награди по сто динара од штампаног табака.

III

Прочитан је реферат г. *Јев. Илића* о грађи, коју је *Дим. Јосиф* прибрао за састав словенске читанке за основну школу. Реферат гласи:

Главном Просветном Савету

Прегледао сам грађу, коју је г. *Дим. Јосиф*, професор учитељске школе прикупио за словенске читанке за III и IV разред основне школе, и част ми је известити Главни Просветни Савет, да је та грађа у свему врло добра, и да се од ње могу саставити словенске читанке за основну школу тако, како би по мом схватању требало да буде.

Само бих једно предложио, да се из те грађе изоставе тропари и кондаци, по што ће они ући у књигу за певање.

Што се тиче плана за састављање словенских читанака, г. *Јосиф* има врло правилан поглед, кад вели, да ће при распореду материјала мотрити на програм из науке хришћанске и на програм из певања, пошто словенске читанке састављају у укупној основној настави једну групу.

Што се награде тиче, мислим, да ће правично бити, да се г. *Јосифу* даде најмање 80 динара од штампана табака.

30. Јуна 1884. год.,
Београд.

ЈЕВРЕМ А. ИЛИЋ

редовни члан Главног Просветног Савета

Главни Просветни Савет одлучио је: Да се поднесена грађа усвоји, ну само да се из ње изоставе тропари, кондаци, и јектенија.

А пошто г. *Јосиф* према томе ту грађу сасвим доведе у ред како ће доћи у књигу да свршено дело поднесе поново и тада ће се одредити и награда.

IV

Г. *Љуб. Ковачевић* у име наставног одбора реферовао је усмено о књижици „Прва знања о човеку“ коју је поднела књижара Велимира Валожића да се не може употребити у основној настави јер

У којој има слика које би по наставу биле од штетног утицаја.

Главни Просветни Савет одлучио је : Да се поменута књижица не употреби у основој настави.

V

Претресен је програм из певања у основној школи и усвојен је са доцунама.

С тим је састанак закључен.

САСТАНАК ССXXXVII

5. Јула 1884. год. у Београду

Били су : председник : Д. Нешић ; потпредседник Ст. Д. Поповић, редовни чланови : Јос. Пецић, Љуб. Ковачевић, Драг. Плајел ; ванредни чланови : Милан Андоновић и Јован Ђорђевић.

Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитан је записник 237. састанка.

Примљен је и потписан.

II

Претресани су програми за основне школе ниже и више из : лепог писања, цртања, гимнастике и женског рада и усвојени су сви са изменама у њима учињеним.

III

Прочитано је писмо г. Синђела Фурмилијана, којим спроводи Главном Просветном Савету катихизис за средње школе поправљен по примедбама Главног Просветног Савета.

Главни Просветни Савет одлучио је : Да пређашњи референти г.г. Дучић и Илић прегледају и Савету реферују да ли су исправке све учињене.

И с тим је састанак закључен.

САСТАНАК ССXXXVIII

22. Августа 1884. год. у Београду.

Били су : председник Дим. Нешић ; потпредседник : Ст. Д. Поповић ; редовни чланови : Арх. Н. Дучић, Љуб. Ковачевић, Драг. Плајел, Јеврем А. Илић ; ванредни чланови : Мил. Андоновић, Јован Ђорђевић и Пет. Никетић.

Пословођа Живојин П. Симић.

I

Прочитан је записник 237. састанка.

Примљен је и потписан.

II

Прочитано је писмо г. заступника министра просвете и црквених послова од 25. Јула ове године, ПБр. 6173., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбу г. Живка Петровића, који је свршио философски факултет, и да каже има ли исти квалификацију за предавача у средњим школама.

Одлучено је : да г. Живко има врло добру квалификацију за предавача филолошких предмета у средњим школама.

III

Прочитана су писма г. заступника министра просвете и црквених послова ПБр. 5570., 6898. и 6899., којима позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбе г.г. Богдана Сремца из Сегедина, Антонија Манојловића и Симеуна Ђелаша, и да каже имају ли поменута лица законску квалификацију за предаваче наших средњих школа.

Одлучено је : да ни један од именованих нема законску квалификацију за предавача у нашим средњим школама.

IV

Прочитана су писма г. заступника министра просвете и црквених послова ПБр. 5758., 6450. и 6776., којима спроводи Главном Просветном Савету акте по кривицама учитеља Петра Јовановића, Ми-

Мете Станојевића и *Миливоја Саковића*, да их Савет прегледа и да каже своје мишљење, да ли та лица треба и даље задржати у служби учитељској или не.

Одлучено је: да дисциплински одбор прегледа акте и Савету поднесе свој реферат о кривицама ових учитеља.

V

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 5979., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбе г. *Тодора Андрејевића* и да каже да ли он има квалификацију за учитеља музике и потног певања у нашим средњим школама.

Одлучено је: да се умоле г. *Др. В. Бакић*, професор учитељске школе и г. *Свобода*, учитељ музике у реалци да Савету реферују о сведоџбама овога кандидата.

VI

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова*, којим спроводи молбу са документима г. *Петра Димића*, учитеља, Главне Просветне Савету, да према њима каже, има ли услова да се г. Димићу уваже године учитељске службе на страни проведене.

Одлучено је: да г.г. *Стеван Д. Поповић* и *Петар Никетић* реферују Савету о тој ствари.

С тим је састанак закључен.

САСТАНАК ССXXXIX

30. Августа 1884. год. у Београду

Били су: потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Арх. Н. Дучић, Љубомир Ковачевић, Драг. Плајел, Др. Л. Стефановић, Јеврем А. Илић; ванредни чланови: Јован Ђорђевић, Др. Павле Стејић и Петар Никетић.

Пословођа Живојин П. Симић.

Пошто је прочитан и примљен записник 238. састанка:

I

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 14. Августа, ПБр. 6903., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбу г. *Вује Величковића*, и каже да ли он има квалификацију за предавача наших средњих школа.

Одлучено је: да г. *Вуја* има добру квалификацију за предавача филолошких и историјских предмета у нашим средњим школама.

II

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 23. овог месеца, ПБр. 7540., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбе г. *Већеслава Мајзнера*, и да каже да ли г. Мајзнер има законску квалификацију за предавача у нашим средњим школама.

Одлучено је: да г. Мајзнер нема потпуну квалификацију за предавача у нашим средњим школама.

III

Како се из досадање пракције при оцењивању квалификације кандидата за предаваче у средњим школама у Главне Просветне Савету показало, да је Савет у разна времена различно судио о квалификацији, коју су кандидати доказивали документима формално једнаким, то да би се од сад у таким питањима решавало на једној основи, одлучено је: да наставни одбор изради ту основу и поднесе је Главном Просветном Савету на решење.

IV

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 22. овог месеца, ПБр. 7527., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбе г. *Бохумила Свобода*, и да каже да

ли има квалификацију за учитеља музике и певања у нашим средњим школама.

Одлучено је: да се умоле г. *Др. В. Бакић* и г. *Јосиф Маринковић* да прегледају сведоцбе и поднесу реферат о њима.

V

Прочитана су *писма г. заступника министра просвете и црквених послова*, ПБр. 6955. од 14. о. м. и ПБр. 7650. од 27. о. м., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоцбе г. *Симеуна Коњевића* и г. *Петра С. Милојковића*, и да каже има ли први квалификацију за предавача, а други за учитеља цртања у нашим средњим школама.

Одлучено је: да сведоцбе прегледа наставни одбор и поднесе Савету о њима свој реферат.

VI

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 27. о. м., ПБр. 7746., којим позива Главни Просветни Савет да прегледа књигу г. *Д-ра Л. Стефановића* „Један поглед на школу“ са хигијенског гледишта и да каже на какву би се цел могла употребити та књига.

Одлучено је: да књигу прегледа г. *Др. П. Стејић* и г. *П. Никетић* и Савету поднесу свој реферат.

VII

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 14. о. м., ПБр. 6681., којим позива Главни Просветни Савет да каже да ли има потребе да се дело г. *Д-ра Ј. Панчића* „Флора околине Београда“ прештампа и поред дела истог писца „Флора Кнежевине и Краљевине Србије“ употреби за ручну ђачку књигу у средњим школама и са колико иста да се награди.

Одлучено је: да је потребно да се то дело прештампа и да се награди са 60 динара од штампаног табака.

VIII

Прочитан је *реферат г. Д-ра В. Бакића* и г. *Свободе* о квалификацији г. *Т. Андрејевића* у ком они јављају, да из сведоцаба, које су им достављене, они су могли извести да је он вештак на фаготу, а да је спреман и за виолину и певање из тих сведоцаба не види се. Но по сведоцабама које је г. Андрејевић накнадно министарству поднео и које је Савет разгледао, одлучено је: да г. Андрејевић има квалификацију за учитеља музике и певања у нашим средњим школама.

IX

Г. *Ст. Д. Поповић* и г. *П. Никетић* реферовали су о молби и документима г. *Петра Димића*, учитеља.

Одлучено је: да се по реферату уваже г. Димићу четири године и једанаест месеци учитељске службе на страни проведене.

X

Г. *Др. Л. Стефановић* у име дисциплинског одбора реферовао је о кривицама учитеља *Миливоја Саковића*, *Милете Станојевића* и *Петра Јовановића*. Одбор је нашао да прву двојицу треба отпустити из учитељске службе с губитком свију права учитељских, а за последњега причекати, док се његова ствар на суду оконча, пошто је још у току, но да ни он не може остати на месту где је ни за то време.

Одлучено је: да се учитељи Миливој Саковић и Милета Станојевић отпусте из службе с губитком свију учитељских права, а о Петру Јовановићу да се донесе одлука, пошто се његова ствар са свим сврши код судова, но да се и за то време уклони из места где је.

С тим је застанак закључен.

САСТАНАК ССХЛ

1. Септембра 1884. год. у Београду.

Били су: потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Ј. Пецић, Арх. Н. Дучић, Љуб. Ковачевић, Др. Плајед, Др. Лаза Стевановић, Јеврем Илић; ванредни чланови: Јован Ђорђевић и Петар Никегић.

Пословођа Живојин П. Симић.

Пошто је прочитан и примљен записник 239. састанка:

I

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 3. пр. м., ПБр. 6675., којим тражи мишљење Главног Просветног Савета о томе да ли он налази разлога да се бивши учитељи: *Драгутин Тодоровић, Гасра Пешић, Милутин Радуловић* и *Јован Јовановић*, који су по мишљењу Главног Просветног Савета отпуштени из службе због агитовања по народу противу законитог реда у земљи, могу опет примити у службу, ако би дали довољно уверења да ће се од сад владати и радити сагласно обзирима наставе и законитог реда у земљи.

Одлучено је: да их министар може повратити у службу ако има довољно уверења и јемства да ће они од сада гледати само школу и радити о унапређењу свога рада у школи, а клонити се политичких агитација.

II

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 10. Јула о. г., ПБр. 5714., у коме позива Главни Просветни Савет да размисли и да му каже своје мишљење о томе да ли би требало одредити колико година да може ђак у основној школи учити један разред, пошто то није одређено ни законом о основним школама нити каквом наредбом.

Одлучено је: да о томе размисли наставни одбор и Савету поднесе свој реферат.

III

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 10. Јула о. г., ПБр. 5718., којим позива Главни Просветни Савет да размисли и каже му своје мишљење о томе да ли не би ишло у корист дисциплине и наставе у средњим школама, ако би се допустило да и поједини наставници, осим директора и разредног старешине могу казнити ученике са по неколико сахати затвора.

Упућено наставном одбору да о томе поднесе Савету свој реферат.

IV

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 10. Јула о. г., ПБр. 5717., којим напомиње да му је представљено да је велики број задатака из српског језика у средњим школама, и позива Главни Просветни Савет да то питање узме у претрес и саопшти му своје мишљење о томе да ли би се број задатака могао смањити или бар с њима отпочети од месеца Јануара, пошто се предмет у главноме савлада.

Пошто су правила о томе од скора, одлучено је: да остане као што је док се се стече више искуства.

V

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 19. Јула 1884., ПБр. 6023., којим саопштава Главном Просветном Савету да му је представљено да је мало два часа недељно за Геометрију у IV разреду гимназија и реалака и тражи мњење Главног Просветног Савета о томе.

Одлучено је: да је доста два часа јер је према броју часова и програм удешен, те нема потребе да се план мења.

VI

Прочитана су писма г. заступника министра просвете и црквених послова, ПБр. 5716. и ПБр. 5715., од 10. Јула ове године, којима доставља Главном Просветном Савету да му је представљено да је у III разреду гимназија и реалака сувише много наставне грађе из земљописа и српског језика.

Узеће се у обзир при претресу програма из тих предмета.

VII

Прочитано је писмо г. заступника министра просвете и црквених послова од 14. пр. м., ПБр. 6942., којим позива Главни Просветни Савет да му каже своје мишљење о томе могу ли се употребити за поклањање ученицима у нашим школама „Основно начело“ критични увод у филозофију од Дра Л. Костића; „Карактеристика кнеза Милоша Обреновића“ од Св. Стојановића и „О филоксери“ од М. Петровића.

Одлучено је: да се умоле да Савету реферирше о првој г.г. Мих. Вујић и Јов. Миодраговић, о другој г.г. Панта Срећковић и П. Никетић. „О филоксери“ и није за ту цел.

VIII

Г. Ст. Д. Поповић и П. Никетић реферовали су о молби и документима учитеља Стевана Димитријевића.

Одлучено је: да му се уваже једна година и једанаест месеци учитељске службе проведене у Херцеговини.

IX

Г. Ст. Д. Поповић прочитао је правила о давању благодјејања у средњим школама.

Примљена су у начелу.

С тим је састанак закључен.

САСТАНАК ССХЛ

5. Септембра 1884. у Београду.

Били су: председник Дим. Нешић, потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Јос. Пецић, Арх. Ник. Дучић, Љуб. Ковачевић, Др. Лаза Стевановић, Јеврем Илић; ванредни чланови: Јов. Борђевић, и Петар Никетић.

Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитан је записник састанка 240. и примљен је.

II

Прочитано је писмо г. заступника министра просвете и црквених послова од 4. ов. м. ПБр. 8318. Којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоцбу г. Михаила Шљивића, који је свршио филозофски факултет, и да каже да ли он има потпуну квалификацију за предавача у нашим средњим школама. Одлучено је:

Да г. Шљивић има врло добру квалификацију за предавача историјских и филозофских предмета у нашим средњим школама.

III

Прочитано је писмо г. заступника министра просвете и црквених послова од 4. ов. м. ПБр. 8404 којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоцбу г. Јосифа Шмита, који је свршио код нас технички факултет, и да каже има ли он потпуну квалификацију за предавача у нашим средњим школама. Одлучено је:

Да г. Шмит има одличну квалификацију за предавача математичких предмета у нашим средњим школама.

IV

Прочитана су писма г. заступника министра просвете и црквених послова ПБр. 8452 и ПБр. 8477 од 5. ов. м. којима позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоцбе г. Боже Кнежевића и г.

Радована П. Јовановића, који су код нас свршили философски факултет, и да каже да ли они имају потпуну квалификацију за предаваче у нашим средњим школама. Одлучено је:

Да обојица имају добру квалификацију за предаваче истор. филолошких предмета у нашим средњим школама.

V

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 4. ов. м. ПБр. 7647 којим пита Главни Просветни Савет може ли се г. *Јован Поплишан*, који је свршио код нас философски факултет и био предавач до пре годину дана, на дао оставку, опет поставити за предавача. Одлучено је:

Да се г. Поплишан може опет поставити за предавача.

VI

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 5. ов. м. ПБр. 8118. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа документе г. *Стеве Мокрањца*, и да каже да ли он има квалификацију за учитеља певања и музике у нашим средњим школама. Одлучено је:

Да г. Мокрањац има потпуну квалификацију за учитеља певања и музике у нашим средњим школама.

VII

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 5. ов. м. ПБр. 8445 којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведошце и радове г. *Николе Марковића* и да каже има ли он квалификацију за учитеља Цртања у нашим средњим школама, одлучено је:

Да г. Марковић има квалификацију за учитеља цртања у нашим средњим школама.

VIII

Г. *Ст. Д. Поповић* отпочео је читати у појединостима правила за давање благодетеља.

Усвојени су чланови 1., 2. и 3.

Овим је састанак закључен.

САСТАНАК ССХЛII

12. Септембра 1884. у Београду

Били су: председник Дим. Нешаћ; потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Ј. Пецић, арх. Н. Дучић, Љуб. Ковачевић, Бура Козарац, Драг. Плајел, Јеврем Илић; ванредни члан: Петар Никетић.
Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитан је записник 241 састанка и примљен је.

II

Прочитан је писмени *реферат г. Д-ра Стејића* и саслушан усмени *реферат г. Никетића* о делу г. *Д-ра Л. Стефановића* „Један поглед на школу с хигјенског гледишта.“ Одлучено је:

Да се дело препоручи за књижице средњих и основних школа.

III

Г. *Стеван Д. Поповић* читао је даље правила о благодетељању у средњим школама.

Усвојени су чланови: до 8. члана закључно.

IV

Г. *Љ. Ковачевић* реферује у име наставног одбора о кандидату за Цртање г. *Петру Милојковићу*, Одлучено је:

Да он нема прописну квалификацију за учитеља цртања.

С овим је састанак закључен.

САСТАНАК ССХЛІІІ

18. Септембра 1884. у Београду

Били су: председник Дим. Нешић; потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Ј. Пецић, Д. С. Милутиновић Арх. Н. Дучић, В. Козарац, Драг. Плајел, Јев. Илић; ванредни чланови: Др. Павле Стејић, и Петар Никетић.

Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9034 од 12. ов. м. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбу г. *Косте Ковачевића*, који је свршио филозофски факултет и да каже да ли он има квалификацију за предавача у нашим средњим школама. Одлучено је:

Да он има добру квалификацију за предавача филолошко историјских предмета у нашим средњим школама.

II

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9385 од ов. г. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа „Земљопис за трећи разред основних школа“, који је у рукопису поднео г. *П. Никетић* учитељ, и да каже може ли се то дело усвојити за учебник и у томе случају колику награду треба дати писцу.

Упућено на оцену г. Сави Антоновићу и Дим. Јосићу.

III

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 8474 од ов. г. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа дело г. *Јеврема Илића* „Хришћанске светиње“ и да каже може ли се исто усвојити за учебник за V разред основних школа, и са колико да се награди.

Упућено на оцену г. Н. Дучићу и г. Бакићу.

IV

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9220. од ов. г. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа књигу г. *Петра Никетића* „Јестаственица за трећи разред основне школе“ и да каже да ли је иста ослобођена од свију махна, због којих Главни Просветни Савет је раније дао мњење да се она не усвоји, и у томе случају колико би требало награде дати за исту.

Упућено на преглед г. Бор. Тодоровићу и г. Миодраговићу.

V

Настављен је претрес *правила* за давање благодејања у средњим школама и поново је модификован 8 члан према разним приликама и потребама разних школа.

Овим је састанак закључен.

САСТАНАК ССХЛІV

26. Септембра 1884. у Београду

Били су: председник Дим. Нешић; потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Ј. Пецић, Свет. Вудовић, Драг. Милутиновић Архим. Н. Дучић, Љуб. Ковачевић; Драг. Плајел, Д-р Лаза Стевановић, Јев. Илић; ванредни члан: Др. Павле Стејић.

Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитани су записници састанка 242. и 243. и примљени су.

II

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9540 од 19. ов. м. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоџбе г. *Јована Силихала*, који се учио на бечкој техници и да каже да ли он има квалификацију за предавача у нашим средњим школама.

Одлучено је да сведоџбе прегледају г. Дим. Нешић и г. Драг. С. Милутиновић.

III

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 8992 од 10. ов. м. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа радове, које је поднео г. *Стеван Дракулић*, и да каже може ли му се поверити да предаје Цртање и Краснопис у нижој гимназији.

Одлучено је да о томе даду своје мишљењу г. Валтеровић и г. Драг. С. Милутиновић.

IV

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9149 од 13. ов. м. којим позива Главни Просветни Савет да се увери да ли је г. *Јок. Марковић* у својим „Животописима из новије српске историје“ које је поново поднео министарству исправио све што му је од стране Главног Просветног Савета раније примећено, и да ли се сада та књига може усвојити за учебник и са колико би је требало наградити.

Одлучено је да пређашњи референти прегледају опет књигу и Савету поднесу извештај о томе.

V

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9712 од 21. ов. м. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа дело г. *Косте Петровића*, учитеља „Познавање природе“ и да каже може ли се исто или усвојити за учебник у III разреду основне школе или одобрити писцу да је сам може про-
давати за потребу школску.

Одлучено је: да о делу даду своје мишљење г. Борислав Тодоровић и г. Ј. Миодраговић.

VI

Прочитана су *писма г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 8454 и ПБр. 8586 од 11. о. м. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа „немачку вежбаоницу“ од г. *Малине* и „Немачку граматику“ од г. *Ст. Чутуруила*, и да каже могу ли се исте усвојити за учебнике у нашим средњим школама.

Одлучено је да и једну и другу прегледају и о њима поднесу Савету реферате г. Ст. Д. Поповићу и Јов. Ђорђевић.

VII

Г. *Љубомир Ковачевић* у име настав-
одбора реферовао је усмено да г. Симеун Кољевић нема потпуну квалификацију за предавача у нашим средњим школама.

Одлучено је да г. Кољевић нема квалификацију за предавача наука, али да би се могао употребити као учитељ немачког језика у нашим средњим школама.

VIII

Настављен је претрес *правила* за да-
вање благодејања у средњим школама, и усвојена су правила до краја.

С овим је састанак закључен.

САСТАНАК ССХLV

3. Октобра 1884. у Београду.

Били су: потпредседник Ст. Д. Поповић; редовни чланови: Јосиф Пецић, Свет. Вуловић, Драг. С. Милутиновић, архим. Нић. Дучић, Љуб. Ковачевић, Бура Коварац, Драг. Плајед, Јев. Илић; ванредни чланови: Дим. Јовановић и Петар Никетић.

Пословођа Жив. П. Симић.

I

Прочитан је записник 244. састанка, примљен је и потписан.

II

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* од 27. пр. месеца ПБр. 10157. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведошбу г. *Милана Вељковића*, који је свршио природно-математички одсек филозофског факултета код нас, и да да мњење о његовој квалификацији за предавача у средњим школама.

Одлучено је да г. Вељковић има врло добру квалификацију за предавача природњачко-математичких предмета у нашим средњим школама.

III

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9138. од ове године којим позива Главни Просветни Савет да по кривици учитеља *Јосифа Анђелића* да своје мњење о томе треба ли га и даље задржати у служби или је он исте постао недостојан.

Упућено је дисциплинском одбору, да поднесе Савету свој реферат.

IV

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 7979. од ов. године којим позива Главни Просветни Савет да по кривици учитеља *Марка Недељковића* да своје мишљење треба ли га и даље задржати у служби, или га треба отпустити из службе.

Упућено је дисциплинском одбору да поднесе Савету свој реферат о кривици тога учитеља.

V

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9265. од ов. године којим позива Главни Просветни Савет да прегледа документе г. *Петра Црнковића*, учитеља и да каже

могу ли му се уважити године службе на страни проведене.

Упућено на реферовање г.г. Ст. Д. Поповићу и П. Никетићу.

VI

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 9820. од ове године којим пита Главни Просветни Савет да ли се књиге од Бернштајна које преводи г. *Божидар Савић*, студент медицине могу и за какву потребу и коме препоручити.

Упућено на оцену г. Бор. Тодоровићу.

VII

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 6354 од 28. Јануара ов. г. којим тражи од Главног Просветног Савета мњење о томе да ли би требало штампати логаритмичке таблице на српском језику и колики би хонорар требало дати преводиоцу.

Упућено на оцену г. Нешићу.

VIII

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 8794. од 10. ов. м. којим позива Главни Просветни Савет да прегледа лист „Српче“ за пр. год. и да да своје мњење, о томе да ли би требало од истога откупити неки број екземплара и по коју цену, и за коју цел.

Одлучено је да се умоли г. Д-р Н. Ј. Петровић да прегледа и поднесе свој реферат, а други реферат да буде г. Петар Никетић.

IX

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова* ПБр. 854. од ове год. који пита Главни Просветни Савет да ли је умесно да се пише

„Стенографије Српске“ за поправке истога дела изда награда од 50 дуката, колико он тражи.

Одлучено је већином гласова да је умесно издати му толику награду.

X

Г. *Љуб. Ковачевић* реферовао је о томе да ли треба Софији П. Ђорђевићевој ученици III разрада ниже гимназије дати новчану помоћ из задужбине покојног владике Вићентија.

Одлучено је да се решавање о давању помоћи из те задужбине одложи докле се маса са свим не образује и не доведе у ред.

XI

Саслушан је *реферат* дисциплинског одбора, о кривицама учитеља Василија Бандовића.

Одлучено је већином гласова да га не треба отпустити из службе.

С тим је састанак закључен.

САСТАНАК ССXLVI

12. Октобра 1884. год. у Београду

Били су: председник Дим. Пешић; редовни чланови: Јос. Пецић, Свет. Вуловић, Драг. Милутиновић, Арх. Нић. Дучић, Љуб. Ковачевић, Т. Козарац, Драг. Плајел, Јеврем Илић; ванредни чланови: Јован Ђорђевић, Дим. С. Јовановић и Петар Никетић.

Пословођа Живојин П. Симић.

I

Прочитан је записник 245. састанка. Усвојен је.

II

Прочитана су *писма г. министра просвете и црквених послова* ПБр. 10 931. и 10 932. од ове године, којима позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоцбе г. *Михаила Бобића* и *Михаила Бошковића*, који су на нашој Великој Школи

свршили философски факултет и да каже да ли они имају квалификацију за предаваче у нашим средњим школама.

Одлучено је: да обојица имају добру квалификацију за предаваче, први *природних* а други *природно-математичких* предмета у средњим школама.

III

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова*, ПБр. 10 664. од ове године, којим позива Главни Просветни Савет да прегледа сведоцбе г. *Рихарда Парме* и да каже да ли он има квалификацију за предавача у нашим средњим школама.

Одлучено је: да г. Парма према сведоцбама, које је је поднео, нема квалификацију за предавача у средњим школама.

IV

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова*, ПБр. 10 596. од ове године, којим позива Главни Просветни Савет да по сведоцби г. *Петра Милошевића* учитеља каже да ли он има квалификацију за учитеља певања у средњој школи.

Одлучено је: да по сведоцби, коју подноси, не може му се признати квалификација, а може му се допустити да испитом докаже спрему за тај посао.

V

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова*, ПБр. 10 754., којим пита Главни Просветни Савет да ли се „Планиметрија“ за више разреде средњих школа од *Ст. Марковића* може прештампати онаква каква је или не.

Одлучено је: да се та књига не прештампав за школску потребу онаква каква је.

VI

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова*, ПБр. 6354. од ове године, којим позива Главни Просветни Савет да дâ своје мишљење о понуди г. *Рад. Пејића* о штампању логаритмичких таблица на српском језику, и у случају решења да је треба примити, колика награда треба да се да за израду и коректуру истих.

Одлучено је: да се прими понуда г. Пејића и да му се, кад дело буде штампано, да 1200 динара награде. Он да буде дужан држати коректуру и услов да буде *да у књизи не буде штампарских погрешака*.

VII

Прочитано је *писмо г. заступника министра просвете и црквених послова*, ПБр. 10 561. од ове године, којим спроводи Главном Просветном Савету предлог од директора београдске реалке о уједначењу оцена из владања у свима средњим школама да Савет по њему да своје мишљење.

Одлучено је: да предлог проучи наставни одбор и Савету поднесе свој реферат о томе.

VIII

Прочитано је *писао г. министра просвете и црквених послова*, ПБр. 10 883. од ове године, којим спроводи Главном Просветном Савету рукопис г. *Живојина П. Симића* „Помоћницу Српској Граматици у основној школи“ да о њему да своје мишљење може ли се усвојити као помоћна бачка књига за учење српске граматике у основној школи.

Одлучено је: да се умоли г. Дим. Јосић, професор учитељске школе, да о истом делу Савету да своје мишљење.

IX

Саслушан је *реферат* нарочитог одбора о уважењу година учитељске службе г. Петру Црнчевићу, учитељу.

Одлучено је: да се г. Црнчевићу уважи осам година учитељске службе проведене у Босни.

X

Саслушан је *реферат* наставног одбора о томе да ли треба допустити да и остали наставници осим разредног старешине могу кажњавати ученике средњих школа затвором.

Одлучено је: да остане како је сада т. ј. да ученике не кажњавају затвором и остали професори.

XI

Саслушан је *реферат* наставног одбора о понављању година у основној школи, и већином гласова по предлогу Љ. Ковачевића усвојено је: да се може учити у основној школи три године само први или само други разред, а остали разреди да се могу учити само по две године.

XII

Г.-председник позва Савет да између својих редовних чланова избере потпредседника, пошто је досадањи потпредседник постао министар.

Изабран је за потпредседника редовни члан Савета г. *Архимандрит Нићифор Дучић*.

С тим је састанак закључен.

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈИ СТАРЕШИНА СРЕДЊИХ ШКОЛА

ЗА 1883-4. ШКОЛСКУ ГОДИНУ

X

Ниже гимназије у Вел. Градишту

Према распису г. министра од 17. Шбр. 2273. год. 1880. част ми је поднети г. министру извештај о овој нижој гимназији за школску 1883—84. годину.

1. У почетку ове школске године радили су у овом заводу: директор, четири предавача, вероучитељ и учитељ нотного певања. Кад се мислило да ће већ и у овом заводу почети правилан ток, умре већ у Новембру директор Адамовић. Његове предмете распоредили су четири предавача, узевши за сваки разред само по два часа недељно из Немачког Језика, који је био у рукама директоровим. — После не пуна два месеца буде у Јануару отпуштен из службе предавач М. Петровић; па како се није могло очекивати да ће бити постављен ко бар на његово место морали су три предавача да поделе и Земљопис и Немачки међу собом те су тако добили *сваки по 21 час недељног рада у школи!* Највише оптерећен овом поделом предмета био је потписани, јер је поред 21 часа недељног рада имао још управу завода и с њоме скопчану целу администрацију коју је сам морао да отпавља. Њему је и то још у део пало, да је све инвентаре морао склапати и да забатаљену књижицу у ред доведе! Јако је био оптерећен и предавач г. Паја Аршинов, који је *осам разних предмета* предавао са 21 часом недељно.

Овако оптерећени наставници наставили су почетком Фебруара предавања по том новом груписању. Само четири месеца имали су наставници на расположењу да у том времену доврше по програ-

мира и оне предмете који су остали незаступљени, а за које се могло узети само по два часа у сваком разреду! И ипак је воља наставника победила све тешкоће и *сви су предмети довршени и свршени по програмима.*

а) *Наука Хришћанска.* — Довршена је у I и IV разреду концем Марта; а у II и III разреду око половине Априла;

б) *Српски Језик.* — Још од потетка године био је у рукама једнога наставника. Концем Јануара смањен је број часова у неким разредима. јер је предавач тог предмета поред Историје узео још и Земљопис у III и IV разреду. — Довршен је овај предмет у I и III разреду после половине Маја; а у II и IV разреду почетком Априла.

γ) *Немачки Језик.* — Овај предмет предавао је испочетка у сва 4 разреда директор Адамовић: после његове смрти поделили су га г. Аршинов у I и II разреду и Петровић у III и IV разр. Кад је Петровић отпуштен, узео је Аршинов у I и II разреду, а потписати у III и IV разреду *са по два часа недељно у сваком разреду.* — Довршен је у I и II разреду 6. Јуна; у III разреду 2. Јуна, — у IV разреду концем Априла.

Овом предмету као да је увек најмање пажње обрађано, јер су ученици из III и IV разреда врло слаби из овог предмета! Да ли је томе узрок неподесан начин предавања или неумешност самог предавача, — нисам у стању да прецизно одредим. Али кад је потписати узео тај предмет у III и IV разреду, ученици су једва могли изговорити поједине речи а да не гледају у књигу и оданде је не

ишчитају! — За то је потписати обратио више пажње на практичну страну својих предавања, па је давао одабране песме за декламовање. Тиме је постигао двоје; Деца су лакше изговарала речи, а пошто су декламације најпре превађане па учене научили су и доста речи. За сваку декламацију ишло је упоредо и потпуно анализирање. И III и IV разред знао је по три декламације.

д) *Земљопис*. — Овај је предмет предавао Петровић. Кад је он отпуштен узели су га г. г. Аршинов у I и II разреду; и Јаворац у III и IV разреду са по два часа недељно у сваком разреду. Оба предавача имали су доста тешкоћа; али њихов озбиљан рад донео је лепе успехе. — Свршен је у I разреду 27 Марта, у II разреду 2 Марта; у III и IV почетком Јуна.

е) *Историја Срба*. — Њу је предавао предавач Српског Језика, и довршио ју је 8. Јуна. — Деца су се служила Крстићевом историјом и преводом Даничићевим од Мајкова. Но наставник је на часовима доста и диктовао, и најпосле због краткоће времена и причао.

ж) *Рачуница*. — Овај предмет предавао је потписати. — О неуспеху затеченом нарочито у II разреду потписати је још у Новембру поднео извештај; па како је господин министар наредио да се мора свршити цео програм у II разреду, то је потписати напустио намеру да са II разредом почне сасвим од почетка, од основа. — У сва три разреда свршена је Рачуница по програму. Довршена је у I разреду тек 10. Маја, а то зато, јер се потписати бавио $2\frac{1}{2}$ месеца само познавањем десетног склопа и десетних разломака, па је после тек прешао на четири вида рачуна са целим и десетним разломцима. Свакад је усмено рачунање претходило писменом. Усмено

је рачунање у сва три разреда имало великих тешкоћа, што деца нису пређе имала усменог рачунања. — У II разреду довршен је овај предмет концем Априла, а у III разреду 23. Маја.

Зато што у овом заводу није било стручног наставника за Рачуницу, и што је она често мењала наставнике, била је она и опет „тежак предмет“ код свију ученика. И ако се предавач тог предмета трудио да пробуди вољу за тај предмет код ученика, то је могао постићи нешто само у I разреду; а у III разреду опазио је наставник да им је Рачуница постала занимљива због разноврсних употреба Рачунице на решавање практичних задатака.

Кад би основна школа дала јачу спрему из Рачунице онима, који хоће да пређу у гимназију, онда би сваки наставник у I разреду могао лако пробудити вољу код ученика за тај предмет, и кад им лаким трудом даде јак темељ, упознавши их са бројевима и њиховим постајањем —, тада тек смео би наставник рачунати на сигуран успех са разумевањем онога зашто је нешто тако а не другачије. Тада не би било код ученика нагађање и припомагање к „знању“ са „то јест, овај, онај,“ него би проникав природу бројева и њихово даље извађање са самопоуздањем тврдио истину онога за шта се пита.

Слободан сам да изразим своје учтиво мњење, да би ваљало учинити неку *реформу са пријамним испитима*, који су постали леп извор како ће многи доћи до лених нара за време ферија „спремајући“ децу за пријамни испит! *На пријамном испиту ваљало би питати само из Српског Језика и Рачунице*. Остало би требало одбацити. Јер Земљопис Србије и Историју Српску питати, било би ни од какве користи, пошто оба предмета

уче ученици у III разреду основне школе, а по закону могу, само они прећи у гимназију који IV разред исте школе сврше: Сваки који ма 3—4 разреда гимназије сврши учиће и Земљопис Србије и Историју Српску куд и камо стварније, и темељитије па и с већом користи; а они изнесу на пријамном испиту историјска знања која се — изузимајући главније историјске догађаје — из тога састоји, да се знаде: шта је н. пр. Велко рекао Стани; или какву је шалу и досетку учинио овај или онај јунак и т. д. Или н. пр. он прича како Србија граничи овим и оним; а не зна, ни шта су ни колико има страна света! — Па за све то причање које је добио у III разреду основне школе, мора се ученик IV разреда дати „сремити“ за пријамни испит; па како ту треба 1—2 дуката онда родитељи сиромашних ученика уметну свој veto, и даровитом али сиромашном ученику врата у гимназију остају — затворена! Двогуба штета!

Ваљало би дакле одбацити та два предмета; али зато онет ваљало би од ученика IV разреда основне школе тражити много што шта више из Српског Језика и Рачунице, па да би могли примљени бити у гимназију. Није то довољно само знати или погађати врсте речи и тачно писати на табли и читати (!); или само знати делити са делитељем од једне или две цифре и написати број од 5—6 цифара! --- Кад би се мало више тражило из оба предмета од ученика IV разреда основне школе; кад би се више пажње на то поклањало, да ли ученик знаде и да размишља или је он само механичка маш на за репродукцију речи и реченица, — онда истина да не би у гимназију улазило 50—60 ученика у I разред; али што би ушло, било би чиста

пшеница! Тада не би морао I разред да буде пургаторијум за више разреде!

У I и II разреду имали су ученици Мочника, ког је потписани у I разреду допуњао, а о десетном склопу бројева независно од Мочника извео по своме начину — очигледности, имајући за ту цел до 1600 један дециметар дугих прутућа, које је пред ученицима у снопиче везивао. — У III разреду предавао је потписати по рачуници од Фелер-Одермана.

г) *Алгебра*. — Овај предмет свршен је 12. Маја, и слушали су га двоје мушких и две девојчице. -- Да је и Алгебра била „тешка“, пађох узрока у томе, што им је у многоме оскудевало основно знање аритметично, нарочито код мушких. И сам резултат је показао, да су обе девојчице с врло добрим успехом радиле Алгебру; а оба мушкарца остадоше да понове испит из тог предмета. — Наставник је нешто и допуњавао прописану Алгебру Марковићеву својим белешкама по Шпицу и Саломону.

ђ) *Планиметрија*. — Овај је предмет свршен тек 6. Јуна. Потписати, који је и Алгебру и овај предмет имао, није могао бољег успеха овде постићи, по што је имао и у Алгебри. — Ученици су имали књигу Марковићеву по Сондорферу; али потписати је држао да би јако грешио кад би дозволио да ученици само онолико знања стеку колико им пружа прописана књига! Зато је наставник и овде морао да допуњује. Он је давао своје белешке уређене и израђене по Брокману и Шпицу, те су ученици преписали. И тако није наставник тиме трошио време на часу. — Али сам програм — изузимајући какву допуну наставникову — захтева као преку потребу: *да се број часова у IV разреду прошири*. Недељно има овај предмет само два часа, месечно дакле 8, а двомесечно

16 часова. Бад се од овог броја одбије бар 2 часа празника и неизбежних три часа за задатке у школи за једно двомесечје, *остаје за чист рад 11 часова, што би за целу годину изнело око 45 часова рада.* — Немогуће је свршити у толико часова цео предмет и за свако двомесечје још и оцену дати ученицима!

Мњења сам дакле, да би ваљало што пре одредити Геометрији и у IV разреду по *три часа недељно*, па да се може са успехом свршити цео предмет; те да се тако и ученик како ваља припреми за даље слушање тог предмета!

и) *Геометријско Цртање.* — У I и II разреду предавао је М. Петровић, па кад је он био отпуштен, остао је овај предмет незаступљен. Концем Априла полагала су деца из тих разреда испит по одобрењу господина министра. — По нужди је морао Петровић да предаје тај предмет за који није био ни најмање спреман; и зато ученици и немају каквог знања из тог предмета.

У III разреду предавао је потписати без прекида а по програму какав је он себи за најбољи изабрао. Предавао је по Делабару и завршио је предмет са конструкцијама разних сложених лукова у готском и флорентинском стилу. Међутим је преко целе године тражио од ученика да тушем израде знатније и лепше слике, па и више цртежа из индустрије које им је наставник на табли у великом цртао. Сваки је ученик имао 25 таквих цртежа. — Предмет је свршен око половине Априла.

Како је и овај предмет увршћен у обавезне, који одлучују за прелазак у старије разреде, то сам мишлења, да би ваљало тачно програмом одредити — као и за остале предмете — шта се у ком разреду има да пређе. Тада не би овај овако важан предмет остао на *милост* и

немилост појединих наставника, да га кроје и сасецају по своме увиђају!

Колико год је потписани задовољан успехом из Рачунице у III разреду, — у толико је више још из Геометријског Цртања у истом разреду. Наставник је приметно *велику вољу за тај предмет* и неку врсту такмачења код ученика. И конструјисање појединих слика, и теоретично знање о њима, и израда с тушем — све то потпуно задовољава. — Сваки је ученик после испита покљонио заводу по два и више комада својих најбољих цртежа тушем рађених.

ж) *Познавање Човјека.* — Наставу овог предмета много су олакшавале анатомске слике од Фидлера, и модели у гипсу од ува, половине главе и ока. — Предмет је свршен 7. Марта.

з) *Ботаника.* — Учење овог предмета олакшавало је и то што је сваки ученик имао прилично уређен Хербаријум. Ученици су и сами излазили у поља и тражили биљке, доносили их своме наставнику после на часове. — Сам наставник и сувише је био оптерећен школским радом, а да је могао водити ученике у екскурзије! — Предмет је свршен 22. Марта.

и) *Зоологија.* — За предавање овог предмета служиле су Шрајберове слике. — Предмет је свршен 21. Марта.

в) *Физика.* — Већ се навршила трећа година од како се овај предмет предаје у овом заводу и још ни до данас завод нема ни једног *јединог апарата* за експериментисање! Наставник мора да се служи цртањем појединих апарата; а деца су мање више упућена на веровање у истинитост онога што им се предаје! Најпонижније дакле молим господина министра да изволи паредити да и овај завод добије најпотребнију збирку физичких апарата, без којих се не да ни замислити

корисно предавање овог предмета! —

Предмет је свршен 24. Априла.

о) *Хемија*. — И овај предмет остао је и у другој години без очигледног опита! У заводу нема ни једног јединца *хемијског апарата* или хемикалија! И је ли онда чудо, ако наставник са највећим трудом и вољом не може да постигне жељени успех из овог предмета?! — Ученици уче н. пр. све законе једињења, а никад не могу да виде ни најпростији опит хемијски. — Овака настава изгледа ми као оно, кад неки млади докторанд теоретичар уме да прича о постанку и развиту неке болести; а овамо ни перкусију не уме да изведе или и најпростију дијагнозу не уме да постави!

Понављам и овде своју понизну молбу, да се овом заводу пошље бар најпреча *збирка хемијских апарата и хемикалија*, како би се умањила толика одговорност наставника за успех или неуспех! Предмет је свршен 13. Марта.

п) *Минералогја*. — За овај предмет имао је наставник добру збирку минералешку и зато му је и могао бити успех сигуран, успех одличан. — Предмет је свршен 14. Марта.

Све ове предмете под *ж), λ), μ), ν), о), π)*, предавао је један наставник г. Аршинов, који се у своме предавању држао прописаних учебника допуњујући тамо и амо нешто и по својим белешкама.

р) *Теорија певања*. — Потписати је председавао у свима разредима, и постигнути успех из теорије певања потпуно га је задовољио. — Практично нап певање, које је извађано од свију ученика у један два па и три гласа изненадило је и потписаног и публику која је уживала у сложном и складном певању. Шкале су отпеване у целом, $^3_4$ и $^2_4$ такта; а затим су певане ове песме: *Краљева Химна* (у 3 гласа); *Бродари* (у 3 гласа),

и *Српско Коло* (у 3 гласа); затим: Песма домовини у два гласа и „На Уранку“ у један глас.

На самом теоретичком испиту скоро је сваки ученик знао да обележи интервале, да тактира дати му задатак, да транспонира задатак за октаву, квинту или терцу више или ниже.

I разред чинио је једно одељење, а остала три разреда II одељење.

σ) *Телесно и војно вежбање*. — Овај предмет није предаван скоро преко целе године. Тек после дугог чекања добио је завод наставника 8. Маја, када су и отпочета предавања. Само месец дана могао је наставник да ради; али и за то најкраће време ученици су се прилагодили к раду тачном, прецизном. — Сви су ученици радо ишчекивали часове овог предмета и вољно су извршавали поједине покрете.

2. Да би се могао видети постигнут успех из појединих наука, изложићу их по општој оцени испитној и општем годишњем резултату.¹⁾

3. Библиотека овог завода још је врло малена. Све што има или је већином послало министарство просвете, или је овдашња општина набавила. Тако је и ове године на молбу потписаног послала општина 569 динара, да се заводу набаве сва математичка дела што их има српска литература. Цела библиотека има 203 разна дела са 569 свезака.

И ако је потписани уредио књижични инвентар и библиотеку по бројевима, још она вије онако уређена и снабдевена различним списковима по групи и по писцима, као што је то господин министар својим расписом наредио! — Оскудица времена потирала је вољу у потписаног и сметала му је потпуном уређењу.

¹⁾ Види таблицу на 24. страни.

Редни број	ПРЕДМЕТИ	I разред		II разред		III разред		IV разред	
		Годишњи резултат	Испитни резултат	Годишњи резултат	Испитни резултат	Годишњи резултат	Испитни резултат	Годишњи резултат	Испитни резултат
а)	Наука хришћанска	$3^{16}/_{24}$	$3^{18}/_{24}$	$3^{10}/_{17}$	5	$4^1/_6$	5	$4^3/_4$	$4^3/_4$
б)	Српски језик	$2^2/_24$	$3^4/_24$	3	3	4	$4^3/_6$	$3^1/_4$	4
γ)	Немачки а	$3^7/_24$	$3^9/_24$	$2^{15}/_{17}$	$3^5/_17$	$2^5/_6$	$3^1/_6$	$3^1/_4$	$4^1/_1$
δ)	Земљопис	$2^{22}/_{24}$	$3^{12}/_{24}$	$3^3/_17$	$3^3/_17$	$3^3/_6$	$4^4/_6$	$3^2/_4$	$4^3/_4$
ε)	Историја Срба	—	—	—	—	$4^1/_6$	$4^3/_6$	$4^2/_4$	$4^2/_4$
ς)	Рачуница	$3^3/_24$	$3^4/_24$	$2^{11}/_{17}$	$3^3/_17$	$3^3/_6$	$4^2/_6$	—	—
ζ)	Алгебра	—	—	—	—	—	—	3	$3^2/_4$
θ)	Геометрија	—	—	—	—	—	—	3	$3^2/_4$
ι)	Геометријско цртање	$2^{18}/_{24}$	$3^5/_24$	$2^{13}/_{17}$	$3^8/_17$	$4^1/_6$	$4^3/_6$	—	—
κ)	Наука о човеку	$3^6/_24$	$3^9/_24$	—	—	—	—	—	—
λ)	Ботаника	—	—	$3^3/_17$	$3^{14}/_{17}$	—	—	—	—
μ)	Зоологија	—	—	—	—	4	$4^5/_6$	—	—
ν)	Физика	—	—	—	—	4	$4^2/_6$	—	—
ο)	Хемија	—	—	—	—	—	—	$4^1/_4$	$4^2/_4$
π)	Минералогија	—	—	—	—	—	—	$4^1/_4$	$4^3/_4$

Држим да је ова таблица и сувише јасна, а да бих морао и требао још што истицати.

4. Ученичких изостанака било је у овој школској години врло мало. Већином су била задоцнења; а остало је или болешћу или дозволом извињено.

Наставници су мало одсуствовали. Један је одсуствовао 5 дана, кад је ишао у Неготин да доведе своју жену; а други је одсуствовао 3 дана, бавећи се у Београду својим послом. Оба су имали дозволу од господина министра.

5. Слаба дисциплина у пређашњим годинама овог завода, а нарочито нека напуштеност донета из основне школе учинила је, те су и савет професорски и разредне старешине морале одлучније да поступе за одржање реда и послушност закону. Нарочито се то тиче II и I разреда. — Тако је савет казнио: 1) 8 ученика I и II разреда због коцкања на новац са 7—10 дана затвора, а најглавнијег коцкара у поврату са одлучењем

од редовног учења без права на полагање испита; и 2) једног ученика из I разреда са 10 дана затвора због непристојног понашања. — Остале казни изрицао је старешина завода и разредне старешине.

Један је ученик из I разреда отпуштен из завода као неспособан за учење.

6. Књигама је о Петрову-дну било награђено свега 12 ученика. Разуме се да је о такој свечаности било довољно гостију, који су дошли да чују и оцене ученика и да виде одличне ученике.

Није толико пажње поклањано заводу кад су држати испити! Јер осим петорице родитеља који су долазили да чују своју децу, нико није присуствовао испиту. Наставници беху са ученицима једини, којих се тицао успех испита! — Кад би ученици видели да има некога који води бригу о њиховом

успеху; да има старијих којима на срцу лежи њихов напредак — држим, да би и они сами више ценили свој рад и да би им порасло и частолубље у жељи, да се до године још боље покажу достојни оне пажње и старана.

С друге стране сваки бољи успех на испиту а пред грађанима, ојачао би уморена крила наставникова; он би у задовољству родитеља нашао себи најслађе награде за свој уложени труд око васпитања поверене му деце; и сваки би наставник ведријим челом и оснаженом вољом прионуо на нови тешки рад!

Држим да би ваљало редовно у годишњем извештају завода после оцена ученичких штампати и имена оних који су на испите долазили, и тако поклањали пажњу заводу у средини њиховој, — као што и поменути распис господина министра наређује. — Кад би се тако сваке године радило, на испитима би било слушалаца којима би одговори ученички били јавна предавања млађаних предавача.

7. Зграда, у којој је завод смештен, јест својина општинска и врло је тескобна. — Међутим општина је закључила да се подигне нарочито здање за нижу гимназију и основну школу. И држим да ће се њен закључак почети скорим и да остварује.

КБр, 253.

7. Јула 1884. год.

Вел. Грудите.

Заступник директора
великоградистанске ниже гимназије

Ћоста ЈВКОВИЋ
предавач

XI.

Шабачке ниже гимназије

Према распису господина министра просвете од 17 Маја 1880 г. ПБр. 2273. част ми је поднети господину министру просвете извештај о школском раду у шабачкој нижој гимназији за школску 1883—4 годину.

Сви предмети предавани су по наставном плану и прописаним програмима од 25 Јануара 1882 год. ПБр. 412. и рађено је у школи сходно распису господина министра просвете од 3. Октобра 1883. год. ПБр. 10.192.

Предмети су свршавани и предавани по ручним књигама:

1. *Наука Хришћанска*. У сва четири разреда предавање трајало је до испита, а предавано по старим штампаним књигама.

2. *Српска Граматика*. Ученици су у узучавању овога предмета много издугубили због болести па и саме смрти наставника тога предмета; ово прекидање у раду једнога предмета много је уназадило ученике, што се најбоље опајало на израђеним задацима школским, који су махом слабије оцене ученицима доносили.

Наставник који је у певреме примио овако неспремне ученике и то с крајем месеца Фебруара није их могао много унапредити.

Задаци су по могућству у школи рађени онолико, колико се могло тражити према сиреми ученика.

3. *Немачки Језик*. У сва четири разреда предавало се до испита по ручној књизи Траутовој. Задаци су рађени као што је прописано.

4. *Земљопис*. У сва четири разреда свршена су предавања крајем месеца Маја.

Наставник се служио — као што вели — свима могућним ауторима.

5. *Сриска Историја*. У III и IV разреду свршила се предавања пред сам испит; наставник је предавао по предмету спремљеном за своју употребу.

6. *Познавање Човека*. У I разреду предавање довршено пред сам испит; ручна књига М. Петровића служила је ученицима као учебник.

7. *Ботаника*. У II разреду предавање трајало је до испита; за анализовање узета је флора околине Београда од др-а Ј. Панчића, а фамилије су учили на живим биљкама и из хербаријума.

8. *Зоологија*. У III разреду предавало се до испита; наставник је предавао о кичмењацима, а остале типове животињске диктирао је у 6 табака.

9. *Физика*. У III разреду предавање трајало до испита; ученици су се служили ручном књигом М. Петровића. О светлости и топлоти диктирано је до 5 табака.

10. *Минералологија*. У IV разреду предавана је до испита; како ручне књиге није било у књижарама, то је наставник диктирао 12—14 табака по дру Ј. Панчићу, Холштетер-у и Бишлинг-у.

11. *Хемија*. У IV разреду предавало се до испита; по ручној књизи од М. Петровића с допуном у 4 писана табака.

За Јестаственицу служила су учила: Фидлерове слике из анатомије човека, костур лобање и удова, хербариум, пуњене тиге и сисари из школског кабинета, препарисани шпиритусни препарати пилжих животиња, већином из збирке наставника тих предмета.

За изучавање биљака, инсеката и молуска извођени су ученици III разреда четвртком, а ученици II разреда суботом по подне у поље кад је то дозвољавало угодно време.

12. *Аритметика*. У I и II разреду предавање трајало до испита по дру Мочнику; ученици пошто су из појединих партија сазнали рачунске законе, упражњавали су се руковођени наставником тога предмета у разрешавању разноврсних задатака; ово је вежбање користило ученицима у толико, да су и сами са бољом сигурношћу и брже решавали своје школске задатке без многих погрешака, а то сведоче њихове добре оцене из задатака рађених у школи. Задатци су рађени онолико пута у два месеца колико је прописано.

Аритметика. У III разреду свршена је пред сам испит; наставник је предавао по Мочнику. Задатци су рађени по пропису.

13. *Алгебра*. У IV разреду предавање трајало је у новим лекцијама до испита; ученици служили су се књигом од Ст. Марковића. Задатци су рађени до испита као што је прописано.

14. *Геометријско Цртање*. У I и II разреду предавање у новим лекцијама трајало је до испита; у III разреду до 15 Маја, ова је наука предавана по предмету који су сваки наставник за се спремили за своју употребу. Задатци рађени у школи по пропису.

15. *Геометрија*. У IV разреду нове лекције давале су до испита; а предавано је по ручној књизи од Ст. Марковића. Задатци су рађени у школи по прописима.

16. *Цртање слободном руком*, Краснопис, гимнастика и војно вежбање, музика и певање радило се до испита.

У овој школској години, наставници пошто су прешли поједине партије из својих предмета, одмах су ове и понављали, држећи се тога начина они су одржали везу из појединих лекција до

самог испита; ово је у многоме депри-
нело, да су ученици дочекали своје ис-
пите много спремнији, а то се види из
испитних оцена.

Наставници су полагали сав труд око
тога, да своје ученике изуче у лекцијама
појединим у самој школи, као што је то
расписом господина министра просвете
наређено. Једино *Српска Граматика* у
последње време није се могла радити
онако како би се радило у редовним
приликама; узрок овоме, била је болест
и смрт наставника тога предмета. Настав-
ник који је с крајем Фебруара примио
тај предмет да предаје, имао је да са-
влада многе тешкоће, па да сврши са
ученицима све што је прописано по про-
граму.

Напредак у свима предметима био је
довољан, тако исто и у вештинама сем
музике и певања.

Старешина овога завода, дао је учени-
цима одмор само о вашару.

Вероучитељ није долазио на дужност
30 Септембра (због званичног посла у
конзисторији), и 4, 5 и 6 Новембра 1883
(због болести.)

Наставник српског језика није долазио
на дужност 29 и 30 Септембра, од 1 до
17 Октобра 1883 године 18 Јануара и
скоро половину Фебруара 1884 год. (све
због болести.)

Учитељ Цртања и Краснописа, није
долазио 28 Септембра, 2, 24 до 26 Но-
вембра 1883 год. и 14 Фебруара овај
последњи изостанак није оправдао, зато
је опоменут; а остале изостанке оправ-
дао је тим, што га је болест спречавала
да дође на дужност; од 20—24 Априла
није долазио на дужност по одобрењу
господина министра просвете.

Директор и остали наставници у овој
школској години нису ни један час из-
дангубили од школског рада.

Наставник што је предавао Познавање
човека, Ботанику, Геометријско Цртање
у II разреду, Зоологију, Физику и Арит-
метику у III разреду, свршио је испите
из својих предмета раније т. ј. до 23.
Маја; ово због тога, што је био одређен
за надзорника основних школа у ша-
бачком округу.

Директор, кад су му његови часови до-
звољавали, замењивао је неке наставнике
у дужности кад су ови спречавани би-
вали да часове држе; исто тако су и
остали наставници по могућству један
другог замењивали.

Ученици свака два месеца били су пи-
тани бар једанпут из лекција и добивали
су оцену; а исто тако су добијали оцену
из школских задатака. Само у месецу
Мају нису могли стићи сви наставници
да испитају своје ученике и оцену им
даду; особито у оним разредима где је
премнога ученика било.

На испитима сваки је ученик говорио
5 минута; лошији су много дуже испи-
тивани.

У овој 1883—4 години било је уни-
сано ученика:

У I разреду 79; од ових су полагали
испите 57 ученика и 10 ученица; остали
су или напустили школу или су искљу-
чени били с правом на полагање испита
но нису хтели испит полагати или су нај-
после прешли у друге заводе.

У II разреду уписано је 50 ученика
и ученица: од ових су 40 ученика и 5
ученица полагала своје испите.

У III разреду уписало се 46 ученика
и ученица, а полагало је испите 37 уче-
ника и 5 ученица.

У IV разреду уписало се 27 ученика
и једна ученица и сви су полагали ис-
пите.

У I разреду свршило је са одличним
успехом, врло добрим или добрим и пре-

лазе у старији разред 25 ученика и 10 ученица; остало је да понове испит из једног или два предмета 10 ученика; имају да понове разред 18 ученика; и 4 ученика су понављали разред оист са slabим успехом, зато су искључени из школе на свагда као неспособни за учење.

У II разреду свршило је са одличним, врло добрим и добрим успехом 29 ученика и 5 ученица; имају да понове испит из једног или два предмета 7 ученика; имају да понове разред 3 ученика; најпосле један је ученик понављао са slabим успехом, зато је искључен из школе на свагда, као неспособан за учење.

У III разреду свршило је са одличним, врло добрим или добрим успехом и прелазе у старији разред 26 ученика и 5 ученица; имају да понове испит 9 ученика и да понове разред 2 ученика.

У IV разреду свршило је са одличним, врло добрим или добрим успехом и прелазе у старији разред 22 ученика и 1 ученица; имају да понове испит из једног или два предмета 4 ученика; 1 има да понови разред.

У овој школској години кажњено је због неоправданих изостанака, несташлука и других кривица

У	I	разреду	36	ученика
„	II	„	23	„
„	III	„	12	„
„	IV	„	3	„

Ученици који су кажњени затвором морали су радити задатке и предавати једном од одређених наставника ради прегледа.

Озбиљнијих случајева непослушности није бивало.

Кабинети су прилично снабдевени, а што још недостаје, директор ће у дого-

вору са наставницима за набавку још потребних ствари, молити господина министра просвете особеним актом, као што је то и до сада чинио.

БДБр. 209.

8 Јула 1884 год.,

у Шапцу.

Директор штабачке и гимназије

С. МАРКОВИЋ

XII

Смедеревске ниже гимназије

Подносим у понизности извештај о смедеревској нижој гимназији за школску годину 1883-84.

I Број ученика и напредак у наукама

У овој школској години било је ученика: У I разред уписано 53, од њих полагало испите 43, остало да понови испите 7, остало да понови разред 21, од ових 21 2 су исти разред две године учили, те су за то ове године отпуштени.

У II разред уписано је 45, од њих полагало испите 40, остало да понови испите 7, да понови разред 11.

У III разред уписано је 19, полагало испите њих 19, остало да понови испите 6, да понови разред 3.

У IV разреду уписано је 13, од њих полагало испите 12, остало да понови испите 4, да понови разред 1.

Од ученика, који су остали да испите или разред понове, у појединим предметима има слабих:

У I разреду: из Српског Језика 18, из Немачког Језика 18, из Рачунице 17, из Земљописа 18, из Познавања човека 9.

У II разреду: из Српског Језика 9, из Немачког Језика 11, из Рачунице 15, из Земљописа 11, из Ботанике 8.

У III разреду: из Српског Језика 3, из Физике 2, из Земљописа 3, из Рачунице 6, из Српске Историје 5, из Зоологије 2.

У IV разреду из Алгебре и Геометрије 5.

Ученици, који испите или разред понављају, оставши слаби у једном или другом предмету, махом у другим предметима нису слаби; отуда долази и она огромна разлика између целокупног броја слабих и слабих само у појединим предметима.

Од ученика, који су ове године слаби, били су и прошле године слаби, те су више случајно само на основу јаче испитне оцене у старије разреде прешли: у II разреду 8, у III разреду 6, у IV разреду 5 ученика и ученица.

Ово је прошле године у извештају овог завода изреком напоменуто, а сад се поново напомиње само за то да се види да би проценат слабих у II, III и IV разреду био веома незнатан, да нису у старије разреде прешли и они ученици, који би на строжијем испиту и по својим годишњим оценама морали и прошле године пасти. Оваких случајева имаће и ове године, али је њихов број веома незнатан, те ће до године број слабих ученика у старијим разредима бити много мањи, него што је ове године, колико напредак буде од тога зависно.

Ученици, који ове године испите или разреде понављају, имају толики број оправданих и неоправданих изостанака, да би поред многих изостанака већина од њих морала и онда пропасти кад других узрока за њихов назадак не би ни било никако, нарочито би пропали у оним предметима, у којима се веза у предавању не сме изгубити и који се не могу поновити. Тако н. пр. од свију слабих ученика I разреда има њих 18, који имају преко 50 до 160 и 300 изостанака, у II разреду има њих 10 са 50—170 изостанака, у III разреду њих 9 са 50—200 изостанака, у IV разреду

њих 4 са—200 изостанака. И кад се ови изостанци доведу у свезу са оним изостанцима што их господа наставници због болести или по нужди чине, (а тај број наставничких изостанака често није мален), онда тек у правој светлости излази онај губитак, што га ученици имају изостајући често од школе и онда бива потпуно разумљив и онај у нас обичан појав, за што од уписаних ученика једва половина из разреда у разред на чисто прелази, нарочито кад се и друге разне прилике наших школа с тим у свезу доведу.

II Настава

По извештајима госпoде наставника сви су предмети осим Немачког Језика потпуно по програму свршени. Немачки Језик није свршен у I, II и III разреду; није свршен због тога, што је дотични г. наставник више времена због болести и других узрока одсуствовао.

Пошто су предмети свршени онда је поновљено; но веома је мало предмета, који су са свим поновљени, него је то само у тежим деловима учињено, јер је за потпуно понављање време веома кратко остало.

Прописани предмети предавани су по ручним књигама, које су или стално или за време као ручне одобрене; у оним пак предметима, за које су ручне књиге доцкан одобрене, морало се диктовати а то је исто учињено у неким предметима и поред ручних књига, где је дотични г. наставник то за нужно нашао. Овај диктандо износи:

У Науци Хришћанској 4 табака (само у III разреду);

у Минералогии 3—4 табака;

у Хемији 3—4 табака;

у Зоологији 3—4 табака;

у Немачком Језику до 10 табака у свима разредима;

у Српској Историји у IV разреду до 10 табака, у III разреду до 20 табака;

у Физици близу 10 табака ;

у Космографији близу 7 табака.

Ово диктовање предузето је у Минералогии ради учења Кристалографије, у Хемији и Зоологији ради допуне ручне књиге; у Српској Историји из истог узрока. У Немачком Језику диктовано је у I разреду о изговарању писмена, у II разреду о законима језика до јаког спрезања, у III разреду то исто до повратних глагола; у IV разреду то исто до синтаксе. Физика писана је због тога, што је ручна књига тек на крају године за време одобрена; но диктоване су само оне ствари, које ученици из самог предавања не би могли запамтити.

Предавања у Физици и Хемији свагда су праћена експериментима, где год је за то могућности било: предавања у Зоологији и Познавању човека потпомагана су ваљаним сликама и нешто и моделима; за предавање Минералогии употребљена је збирка школска, а за предавање Ботанике доношене су суве и свеже биљке.

Као особите тегобе у настави појединих предмета могле би се по извештајима господи наставника поменути ове:

1. У Немачком Језику, по мишљењу г. наставника, много је сметало што се у овој години наставник па с тим и метод променио, као даљу сметњу он спомиње и то да наши ђаци стране језике „нерадо и тешко“ уче.

2. У Српском Језику г. наставник вели, да особитих тегоба није било осим у III разреду, где је материјала за тај предмет веома много и повисе других тежих предмета.

3. У Српској Историји г. наставник се тужи да ученици нису навикнути да самостално мисле, него више нагињу механичком учењу, које тврђење има и свог основа, јер се то и у другим предметима онажа.

4. У Земљопису г. наставник као неудесну ствар напомиње учење Космографије у IV разреду; но ова је незгода најновијом министарском наредбом, да се тај предмет пренесе у VII разред, у напредак са свим отклоњена.

5. У Рачуници г. наставник тужи се на то, што су многи ученици из разреда у разред у прошлој години неспремни преведени; но о томе било је говора раније, где је реч о ученицима, који ове године испите или разред понављају.

У свези с овим што је доведе о настави говорено мислим да је на овом месту и то да се учине неке напомене и о писменим задацима школским, који су у нас ове године први пут уведени и за њих правила прописана.

Писмени задаци давати су ове године из свију оних предмета, из којих се по пропису писмени задаци имају давати. Но ученици у изради тих задатака показивали су толико нехатости и тако мало самосталног знања и спреме да је њихова огромна већина за своје радове морала слабе и рђаве оцене добијати. Овоме злу морало се потражити лека, морао се тражити излаз, с једне стране да се ученици навикну да својим радовима поклањају озбиљније пажње, а с друге стране да овим задацима раније изучене ствари понове и утврде. То пак двоје да се постигне професорски савет нашао је за најзгодније, да дотични наставници на неколико дана раније онај одељак предмета објаве, у којем ће се писмени задатак израђивати. Ова мера ако и није помогла колико се очекивало ипак је имала као последицу ту добру страну, што су ученици изучене одељке предмета могли поновити и донекле утврдити, а и сама израда задатака, бар у бољих ученика, била је од тог времена много боља и много самосталнија, него што је раније била.

III. Наставнички изостанци, учила, књиге и зграда школска.

Наставничких оправданих изостанака било је у овој години: из Науке Хришћанске 7 часова, из Српског језика 56 часова, из Немачког језика 128 часова, из Јестаственице и Рачуна 10 часова, из Историје и Земљописа 17 часова, из Цртања 9 часова.

Празни часови нешто су замењени другим предметима, нешто су наставника на одсуству замењивали други наставници, а где ни једно ни друго није било могућно, ту су ученици са таквих часова кући пуштани.

Од учила за ову годину набављена су три модела: за око, уво и гркљан, те су у предавању Јестаственице употребљени. Модели ови набављени су о трошку овдашње општине, као што су и друга важнија учила овог завода о њеном трошку за ово три године набављена.

Са училима завод овај, може се рећи, прилично стоји, но нема сумње да ће тре-

бати још доста нарочито за Јестаственицу, за коју сада најмање учила и средстава има.

Са књижицом завод овај за сад добро стоји, јер су у њој већином заступљена сва она важнија дела, која су за рад и стручну спрему наставничку веома потребна.

У књијници за ову годину приновљене су само оне књиге што их је министарство просвете слало.

Од листова примани су само „Прозветни Гласник“ (докле није престао) и „Slovinac.“

Зграда школска, од како су за последње две године њена одељења проширена и последње године основна школа из ње исељена, може се узети да захтевима школске зграде бар приближно одговара.

Бр. 155

22. Јула 1884 године,
у Смедереву.

Директор
смедеревске више гимназије
М. ДАВИДОВИЋ.

ИЗВЕШТАЈИ ШКОЛСКИХ НАДЗОРНИКА

О ИСПИТИМА У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА

за 1883—84 школску годину

XII

ИЗВЕШТАЈ

Дим. Јосића, надзорника основних школа у округу смедеревском.

Писмом вашим од 25. Априла ове год. ПБр. 3722 одређен сам ја понизно потписани, да у Јуну месецу прегледам основне школе у Смедеревском округу.

Према Х тачци упутства, издатог ми под 1. Маја ПБр. 3091., част ми је поднети вам, господине министре, извештај о

основним школама у округу смедеревском и у вароши Смедереву.

I

У списку под ./. видећете, које сам школе прегледао, који су наставници радили у тим школама и са којима разредима, кога сам дана држао испит, колико је трајао испит у којој школи, колико је деце у сваком разреду уписано у почетку школске године, колико их је ишло преко године у школу и колико их је било на испиту.

Из овога списка изостале су ове школе: у *Ракиницу*, *Коларима*, *Голобоку* и *Крњеви*.

У *Голобоку* затворена је школа још месеца Фебруара због великих богиња, које по исказу полицијских власти нису никако ни престајале, те се тако није могао ни испит држати.

У *Крњево* истина да је при концу године послат учитељ, али због богиња није се ни отварао школа.

У *Коларима* затворена је школа пролетос, јер се бивши учитељ заполио и отишао на своју парохију, а други учитељ није послат.

У *Ракиницу* је затворена школа премештајем учитеља а није ес послао други учитељ с тога, што је министарство извештено, да се зграда клони паду. Но ја сам био код те школе и нашао сам, да се зграда може оправити без велика трошка, те да се омет од ове јесени отпочну у њојзи предавања. У оне друге три школе нисам ишао, јер не имадох времена.

О броју ученика, који прелазе, нисам ставио рубрику с тога, што нисам свуда правилно записивао оне ђаке, који понављају разред. Има ђака који фигуришу у дневнику као да походе школу, јер нису формално исписани из школе, а у самој ствари нису долазили у школу до краја године. Неки су ишли само кратко време, па онда изостајали, док најзад нису сасвим изостали; родитељи су бивали опомињани и кажњавани, али то није помогло. Кад је после испита дошло да запишем која деца имају поновити разред, ја сам у први мах записивао поред оне деце, која због слабог успеха понављају, још и ону децу, која су уписана у школу, а нису исписана, ма да у истини и нису ишла у школу. После сам увидео неправилност оваког бележења и неправичност према школским

радницима. Ова неправичност пак састоји се у томе: н. пр. Ја забележим 10—12, а више пута и до 20 ђака да понављају; али они, ако се на годину приморају да иду у школу, у самој ствари неће понављати оне предмете, који се уче у дотичном разреду, пошто их нису ни учили прошле године, јер нису походили школу. Кад на годину дође ревизор, он ће видети по списку да понавља $\frac{1}{3}$, па чак и $\frac{1}{2}$ од целог броја ђака — те рачунајући да ови одиста понављају т. ј. да по други пут слушају исте предмете узеће то у отежицу при оцењивању рада учитељева. — Кад ми је то упало у очи, тада сам друкче писао. Према овоме не би био тачан списак.

Но овде долази још једна околност. У овоме округу владале су богиње и друге болести, по неко дете по оцени учитељевој прелази; али према чл. 5. „Правила о превођењу ученика основних школа из млађих разреда у старије“ — треба школски надзорници да воде надзор над овим учитељским оценама, па тек пошто се по чл. 6. поменутих правила саветују са разредним учитељима, одлучују они, која деца прелазе, а која понављају разред. Питање је сада, да ли ће вредити учитељева оцена у оном случају, кад се дете у очи самога дана испита разболи, па не дође на испит? Ја сам био тако слободан, те сам се у тим случајевима држао учитељеве оцене.

Где је год дошло да се одбор школски повуче на одговор због невршења законом прописаних дужности а нарочито чл. 39. „Закона о основним школама“ — ту се нашло закљона под чл. 16 истог закона рђавим тумачењем друге алинеје: „Чланови одбора могу бити увек на ново у школски одбор изабрани.“ Ово неки разумеју, или бар хоће тако да разумеју, да се чланови за школски одбор могу у свако доба бирати, а неће да се обазру на прву алинеју

истота члана 16 — где се онако јасно вели да: „чланове одбора бира на две године одбор политичке општине у којој је школа, свагда по свршетку школске године.“ На тај начин уклоне се стари одборници или кмет на неколико недеља пред испит; ови нови почну тачно да врше прописе чл. 39., па онда пред излазак веле, да *бивши председник или одбор није хтео да ради*, те су га зато изменили, *иак ће од сада ићи све боље.* — Овакој болести нема пречег лека, него да старешина срески потражи свагда и сам рачуна о раду школског одбора, кад год се нађе у дотичној општини, као што то чини честити срески начелник у В. Орашју, г. Барјактаровић, по своме срезу. Он и без пријаве учитељеве заиште где год дође од председника записник школског одбора, те попрети да ће га казнити, чим опази да се не врши оно што прописује школски закон, пак сад лепо назе председници на све своје дужности.

II

Оцене о раду и успеху појединих наставника и чистоћи у школи прилажу се овде под :

Из овога списка увидеће г. министар, да је од 51 наставника у целом округу добило оцену

<i>одличан</i> њих	20,
<i>врло добар</i> њих	18,
<i>добар</i> њих	9,
<i>слаб</i> њих	3 и
<i>рђав</i>	1
	<hr/>
	51.

Према овоме успех је у опште *врло добар*. Оне наставнике, који су добили *слабу* или *рђаву* оцену, не може ништа извинити; они су тако запустили и уназидили омладину, која им је поверена ради васпитања и наставе, да ја не могу на ино него предложити:

да се казне премештајем без права на сељидбене трошкове — за немарно вршење своје дужности у школи — према чл. 63 и 65. закона о основним школама, а на њихова места да се поставе одлични и врло добри учитељи, како би се ма и с муком могло поправити оно, што су они покварили својим нерадом.

У *Дубони* не зна ни једно дете у *I* *разреду читати*; према томе тај разред није ни постојао. У осталим разредима није се рад удешавао према прописаном програму. Учитељ вели, да се њега не тичу програми, јер он неће „шаблонски“ да учи. Он — вели — зна, шта је деци најпотребније, па то их и учи. Резултат мога бављења у овој школи свео се на то, да ми је апсолутно немогуће било записати икакву оцену.

У *Ковачевцу* нашао сам махом, да су паметнија деца, која су више одсуствовала, а све глупља, која су уредније ишла у школу.

У *Скобаљу* нисам могао ништа одлучити о прелажењу деце у старије разреде. Деца из *III* разреда читају слабије него на другом месту деца из *I* разреда. — Нашао сам једнога ђака у *II* разреду, који показује деци из *III* разреда оно, што она не знају. Преврћући уписни протокол, нађем да је исти ђак — по имену Милорад Јовановић — пошао у школу 1878. године, па је те године школске и свршио *I* разред; године 1881. пошао је опет у школу да *замени млађега брата*, па је 1882. опет свршио *I* разред. 1878 записано стоји да му је 7, а 1881. да му је 8 година. — 1882-3 школске године није било испита, *те су деца остала и ове године у истим разредима*. И тако ће исти ђак Милорад, чиј школски друг иде у *II* разред гимназије смедеревске, доћи на годину тек у *III* разред основне школе.

У *Лишам* нашао сам на испиту врло мален број деце, јер је учитељица *бојем* растерала сву децу која не могу да уче на памет. Деца су застрашена и заглуљена тако, да нисам могао с њима ништа разговарати.

Мени је лично врло непријатно што морам чинити оваке предлоге г. министру, али ја сам тога уверења да нам наша — толиком мученичком крвљу наших дедова натоњена *земља неће проговати, докле год не проширите нерадници и бестидници*, који се не поносе крвљу проливиеном за отаџбину и знојем потрошеним око њенога унапређења, него плувањем по њеном образу.

Но дао је Бог те има наша отаџбина на срећу више синова, којима се може поносити. То показује и у овом округу цифра *одличних* учитеља.

III

Из приложеног списка под III. видеће г. министар, које општине треба позвати да оправе школске зграде, а које зграде да се затворе. Из извештаја лањског ревизора за овај округ увидело је министарство, колике су просторије у којој зграда. Ја се нисам могао упуштати у подробности око тога посла, јер сам се више морао бавити око самих испита.

У свези са овим износим имена оних општина, које су се нарочито својски узимале, да се изведе све оно, што је прописано школским законом. Те су општине: Друговачка, В. Кршљанска, Азањска, В. Планска, Сараорачка и Врановска.

IV

Под IIII. прилажем списак о продужним школама у овоме округу.

Ја ћу на овоме месту да речем неколико речи само о продужној школи у Смедереву.

Овде је уписано у почетку школске године 41 дете. Двоје је од њих ослобођено, једно је умрло, а десеторо њих није никако долазило у школу; остало их је 28, од којих је на испиту било њих 16.

Општина жељи да се место продужне школе отвори у Смедереву редовна *виша основна школа*, и то још ове године, како не би дангубила она деца, која сврше IV разред, а падну на пријамном испиту.

У свези са овом жељом општине смедеревске имам, господине министре, да вам понизно изнесем овај предлог:

У члану 3. „Закона о основним школама“ вели се у трећој алинеји: „Из *ниже основне школе прелази се у средње школе.*“

Према овоме — по моме скромноме мњењу — требало би, да се са сведоџбом из IV разреда основне школе прелази у први разред гимназије или реалке *без пријамног испита*. Ово би се могло ограничити на четврти разред засебал у онима местима, где постоји гимназија или реалка.

Ради јачег уверења о способности ученика за прелазак у средње школе, могло би се одредити, да уз ревизора на испиту у IV разреду присуствује и *један изасланик* од стране дотичне средње школе, те да на испиту говоре сва деца барем из оних предмета, из којих се сада полаже пријамни испит за прелазак у гимназију.

На крају испита изасланик министров, изасланик дотичне гимназије, управитељ основне школе и разредни учитељ — (ако је учитељ IV разреда уједно и управитељ, онда још и учитељ III разреда или више основне школе) оцењују ученике у присуству школскога одбора. Ако су при подељеним гласовима на једној страни ревизор и изасланик средње школе, онда важи

њихова оцена; а ако се они не слажу онда решава она страна, на којој је изасланик средње школе, а ревизор одваја своје мњење у протоколу са разложима.

Тако утврђене оцене уводе се одмах у протокол, што га потписују сви чланови комисије и чланови школскога одбора.

Ученици, који падну на томе испиту, понављају IV разред, а остали прелазе у продужну или вишу основну школу, или у средњу школу онога места без пријамнога испита.

Ако се и не би овај мој предлог примио у свој потпуности, ја молим да се ова тема упути Главном Просветном Савету, на да он даде своје мњење о томе.

V

О отварању нових школа и IV разреда

1.) Ове школске године има се отворити и IV разред поред она три, што постоје:

У Малом Орашју, у Ковачевцу, у Рабровцу, у Водицама, у Банячини, у Марковцу, у Лугавчини и Липама.

2.) Да се отвори виша основна школа: у Азањи и Смедереву.

3.) Да се отворе продужне школе: У Селевцу, Кусатку, Паланци, Милошевцу и Сараорцима.

VI

О одвајању разреда.

1.) Од садашњих наставника један да узме I и II, а други да узме III и IV разред.

2.) У *Рагару* за I разред да се постави нов учитељ, а садашњи да узме за ову годину II, III и IV разред.

3.) У Старом *Хаџи-Беговцу*: да садашњи учитељ узме I разред, а да се постави нов учитељ за II, III и IV разред.

4.) У *В. Плани*: да садашњи учитељ узме II, III и IV разред, а да се постави нов учитељ за I разред.

5.) У *Вел. Орашју*: Да се постави нов учитељ за I разред, а II, III и IV да се даде или садашњем, или да се и ту постави нов учитељ.

Свршивши тако овај део свога извештаја, обећавам, да ћу до половине Августа спремити и део, у коме ћу изнети примедбе о методи предавања сваког наставног предмета у свима школама које сам прегледао, јесам

27. Јула 1884 год.

у Београду

најповизијни

ДИМИТРИЈЕ ЈОСИЋ

професор учитељске школе и изасланик
г. министра просвете за преглед
основних школа у округу
смедеревском.

КАРАКТЕРНЕ СЛИКЕ ИЗ ОПШТЕ ИСТОРИЈЕ

(по А. В. ГРУБЕ-У)

(Наставак)

6. Витекинд постаје хришћанин.

И ако је Витекинд побегао, опет се Сакси не покорише силноме Карлу. Они су и даље продужили борбу за сло-

боду, јер су Франци пустошили непре-
стано земљу ватром и мачем. Али ипак
Карло је на послетку увидео, да са
свом његовом силом није у стању, да је-

дан слободан народ покори. С тога он смисли, да тај народ покори вером у Исуса Христа. Он сазва један велики народни сабор и ту прими веома благо и милостиво све оне, који су му се покорили. Он је такође позвао и оба Саксонска херцега, Витекинда и Албиона, а обећао им сигурну пратњу; осем тога за сигурност посла им таоце. Тада Витекинд дође (785) и радоваше се, што ће видети човека, против кога се толико борио. Карло га прими са великим почастима, и отпутова с њим и другим благородницима у Француску. Уз пут му је говорио о науци Спаситељевој тако мудро, да је Витекиндово срце божјом силом било савладано. Он пристаде да се покрсти и сам Карло био му је кум. Албион и многи други, који су се на Витекинда угледали, такође се покрстише.

Али једна прича овако казује о Витекиндовом крштењу: Кад је Витекинд једном на другој обали Рајне у близини франачке војске тумарао, спопаде га силна жеља, да види једном како Хришћани свога многоцењеног бога поштују. Приближавао се Божић. Витекинд се обуче у просјачко одело и у први расвит увуче се у франачки логор. Непознат онако ишао је кроз редове ратника, који су се спремали на божју службу. По том се приближи цркви. Ту не беху принети на жртву ни коњи ни волови, већ смирено клечаше Карло пред олтаром са својим великашима, да приме свету тајну. Дим од тамњана подизао се у вис, а песме свештеничке слављаху свету ноћ, у којој се Спаситељ људи јавио. Витекинд беше дубоко тронут хришћанском службом, његове очи напунише се сузама и он и нехотице склопи руке. Њему се учини као да му се Христос дете на рукама Дјевице Марије јавља и да му говори: „Оди к мени“. Он паде пред

олтаром на колена, и кад га сви пренеражени и удивљени окружише рече он: „Ја сам Витекинд саксонски херцег, крстите и мене да будем хришћанин као и ви.“ Тада га загрли Карло и јасан узвик радости забруја по франачкој војсци.

7. Мир са Саксима.

Пуних тридесет и три године борили су се Сакси с Карлом. На послетку пристадоше да се помире јер им је обећано да ће се у свему са Францима изравнати и да ће с њима у једној држави под једним господарем живети. У Селцу на реци Сали закључише посланици са Карлом мир (803 г.) Ту се Сакси обвезаше, да ће своје старе богове оставити и да ће веровати у Исуса Христа и његову науку. Свештеницима су обећали плаћати десетак, али да им не дају никакав интерес и никакве дарове. Заповести свештеника обећаше слушати и судовима се покоравати, али да им нико не дира у старе обичаје и навике.

По том Карло одреди места где ће седети епископи, које је Карло за Саксонску одредио. Таквих места било је свега седам. Епископи су после прописали оваку формулу за крштење погаличких Сакса. Управо они су усвојили формулу, коју је још Карло Мартел на једноме сабору прописао. Ево како је то ишло:

Питање свештениково: Одричеш ли се ђавола?

Одговор покрштењаков? Одричем се ђавола.

Питање: И свију ђавољих другова?

Одговор: Одричем се и свију ђавољих другова.

Питање: И свију ђавољих дела?

Одговор: И одричем се свију дела и речи ђавољих, Тунара и Видана и свију анатемњака, који су њихови другови.

www.Питање: Верујеш ли ти у Бога свемогућег оца?

Одговор: Верујем у Бога свемогућег оца.

Питање: Верујеш ли у Христа, сина божјег?

Одговор: Верујем у Христа сина божјег.

Питање: Верујеш ли у светог духа?

Одговор: Верујем у светог духа.

Одмах су озидане многе цркве и манастири по Саксонској и за народ отпоче ново време живота. Он је одмах упознао силу Христа Бога, па инак се није могао одмах одвојити од по неких навика и обичаја идолопоклоничких. Што су Јевреји и први хришћани веровали о ђаволу, то су Немци пренели на Водана, Тодора и друге незнабожачке богове.

Сакси су још из раније веровали у живот после смрти или што се обично каже: „вечни живот.“ Али њима никако није ишло у памет, да се сви људи могу радовати бесмртности. Они су држали, да само онима, који у битци падну, припада част да оду у рај и да тамо проводе смирени живот.

8. Карло осваја шпански Марк.

Сабор, који је Карло држао у прво време саксонског рата, био је веома сјајан. Ту се једном јави у Карловом двору једно особито посланство, које је јако пало у очи Францима и Саксима. То није био нико други већ Арапи из Шпаније у своме народном оделу, са дугачким кафтанима и са зелено украшеним турбанима на глави. Два емира из Шпаније послала су људе силном франачком краљу, да га моле, да их заштити од насиља и притиска силнога калифе Абдерахмана. Побожни Карло разумео је, да је молба емира знак с неба, да се у мухамеданској Шпанији распростре хришћанство. Осем тога много су га примамљивале дивне планине с оне стране Пиринеја.

Године 778 са неописаном муком пређе са својом војском преко каменитих и стрмих Пиринеја у Шпанију. У боју су Маври пострадали. За кратко време Карло је освојио све главније вароши и сав предео до реке Ебра. Овај предео постао је део франачког царства под именом „шпанска покрајина.“

У своме повратку из Шпаније краљ Карло није био баш тако срећан. Његова војска занимала се пљачком и ишла је лагано и растурено кроз клисуре планинске. Становници планински искупе се и нападну му војску тако растурену те многи изгину. Тада погибе између многих јунака и маркграф *Роланд*, краљев љубимац, један јунак, којег се јунаштво врло много пева и пришеда у немачком народу.

9. Карлов рат против баварског херцега Тасила.

Карло је имао врховно заповедништво и над Баварском. У оно време кад је у Саксонији био Витекинд у Баварској је био херцег Тасило. Он није никако хтео признати франачког краља за врховног старешину. Кад је Карло послао три војске противу херцега, онда он није имао куд ни камо већ се морао сили покорити и тражити милости краљевске. Карло се доиста показао великодушан; и ако га је на покорност принудио, херцегство му није одузео.

Но сва ова покорност била је само привидна и из тренутне нужде. Чим је Тасилу дошла згодна прилика он се из нова побуни и још подговори *Аваре*, који су тада живели у Угарској, те и они ударише на Карлове земље. Тада се разгњеви Карло противу неблагодарника, заповеди те га на Рајни у једној варошици ухватише и осуди га на вечити затвор у манастиру, јер у то време ма-

настири су били као неке државне тамнице. Ни дивљи Авари нису остали некажњени. Карло их нападе у њиховој земљи и победи их, и њихову земљу споји са својим царством под именом „источна област.“

10. Карло, римски цар.

Папа Адријан, Карлов пријатељ, био је умр'о. На папску столицу дошао је Лео III. Године 779 пође овај папа у црквеном оделу са литијом из једне цркве у другу. У путу га нападе једна гомила света, обори га с коња, и истуче га. Један херцег дотрчи му у помоћ и избави га од светине. Тада се папа обрати силноме франачкоме краљу, па и сам са једном сјајном пратњом крене у престоницу Карлову. Краљ прими веома смирено светог оца са великом почашћу и обећа му да ће сам скоро у Рим доћи да бунтовнике казни. По том заповеди да се папа најсвечаније у Рим отирати. При крају исте године стиже краљ сам у Рим и отпоче судити кривцима, али на молбу самога папе врло благо. Мир је био брзо повраћен и са свим се мирно могао празновати Божић, после кога је настала и нова година и ново лето.

Због тога, што се тада Карло са многим својим великашима бавио у Риму био је и празник много свечанији и велике гомиле народа беху се слегле у Рим. На дан празника Карло се беше огрнуо пурпурним огртачем и у цркви клечао пред олтаром молећи се Богу. Баш кад је устао и хтео да иде, приближи му се свети отац папа, у свечаној пратњи вишег свештенства. Он мету златну круну на главу франачког краља и помаза га светим миром за *цара римског и светскога господара целог хришћанства*. Народ беше врло радостан и три пут викну: „да живи Карло Велики, кога бог крунише за цара

Римљанима и који нам доноси мир.“ Одмах закричаше трубе и таламбаси залупаше. Музика свираше у небројеним узвицима народа, а певачи певаху песму крунисања. Непрестано усхићење брүјаше кроз варош. Протекло је било 476 година, од кад не беше у Риму цара.

11. Уредбе Карла Великог.

Да је Карло био само прост освајач његове заслуге не би биле велике. После његове смрти делови његовог великог царства распадохме се у брзо. Али његови послови били су и благородни и корисни. Кога год је као јунак са мачем покорио, тога је желео као отац својом љубављу усрећити. Непрестано је се трудио да своје народе учини образованијим, мудријима и бољима. Најученији људи тога времена жавели су у његовом двору и он их је поштовао и био им пријатељ. Они му помагаху те он заведе и уреди многе школе, да би се омладина у њима боље изучила и васпитала. Он је више пазео оне, који су имали велика наследства. Кад је једном посетио једну школу нашао је, да су богатшки синови изостали у науци иза обичне грађанске деце. Тада заповеди он да они приљезни стану са десне стране а лењи са леве стране и рече сиромашној али приљезној деци овако: „благодарим вам дечице моја, ви сте радили по мојој вољи, а вама на част и корист.“ По том љут окрете се господској деци и рече: „а ви, ви синови племићски, ви fine лутвице, били сте лењи и нисте се покоравали мојим заповестима, те сте осрамотили стање и богаство ваших родитеља; ако се ви не поправите онда нико од вас не треба да ми на очи излази. Код небескога краља ја ћу вас казнити како сте и заслужили.“

Хришћанство је заступао свом душом. С тога се бринуо за свако добро свеш-

теника и забрањивао им, што се није слагало са њиховим позивом, као на пр. лов. Манастире је богато обдаривао, јер они су у својим мирним зидинама потпомагали не само образовање омладине, него су се још бринули и за сироте и болесне и примали су странце са свим пријатељски као госте, јер тада се о гостioniцама врло мало знало. Цркве су биле украшене са светим сликама, јер се Карло старао да живот смирених људи одржи у успомени код хришћанских општина. Да би служба божја била лепша, заповедио је он да се певачи (и свирачи на оргуљи) доведу из Италије. То је учинио нарочито с тога што су његови Франци имали такве гласове, да им је певање наличило на рику дивљих животиња.

Свој матерњи језик волео је Карло више од свега. Сам он радио је са ученим људима, који су живели у његовом двору, на немачкој граматичи и заповедио је, да се покупе и уреде старе немачке и јуначке песме. У садашње доба нема дела тога великог човека, осем немачких имена, која је он наденуо ветровима и месецима.*)

Особиту нажњу обратио је на то, да се правда негује и чува. Да би је што боље очувао, он је поставио угледне, старе и пуне искуства људе, који су се назвали „графови“, т. ј. седине, јер су због њихове старости имали седу косу. Ови графови имали су различна имена. Они, који су били постављени по областима, називати су *Маркграфи*, а над варошима *бургграфи*. *Ифалиграфи* били су они, који су управљали царским замцима; јер *ифалц* значи то исто што и град, замак. *Марк-*

графи су се звали они, који су управљали пограничним областима државе. При томе Карло је пазио и разбирао да ли сви чиновници врше добро и поштено службу. Да би то тачно пазио шиљао је од времена на време по областима *сендграфе*, (комесаре) који су морали све тачно сазнати.

И преко свију послова, које је имао као владалац, онет није никад заборављао своју кућу. Са највећом тачношћу прегледао је он рачуне свога управитеља о издавању и примању. Још се и сада налази једна писмена наредба, коју је он о томе издао. Он је у њој, као искусан домаћин, са свим тачно одредио, колико ће се купити кајмака (бутера) и сира, меда и воска, колико онет спремити вина и пива, колико јаја, гусака, патака и кокошију.

Место, где ће му бити престоница, Карло није никад одређивао. Он је обитавао где му се кад допадало. Најрадије је живео у Ахену, због топлних купатила, која су још за Римљана чувена била, по том у Ингелхајму, Мајинцу и у Нимвегену.

12. Карлова личност.

Карло је био човек јаког телесног састава и онет окретан и хитар. Он је имао високо, светло чело, и сувише светле очи, које су пријатељу и невољноме пријатељски, а непријатељу страшно светлиле. У ранијој младости, по обичају франачком, много се вежбао у свему, те је тим начином постао најбољи борац и пливач. Највеће његово задовољство био је лов. Кад је хтео да прави какву забаву у своје двору, он је наређивао да се иде у лов. Сви уседну на коње, за свирају ловци у рогове, керови залају и у тој ларми отиду у шуму. Ту се млади племићи надмећу у храбрости и способ-

*) Јануар назвао је *зимњи месец*; Фебруар *хорцим*; Март *пролетњи месец*; Април *ускришњак*; Мај *пријатни месец*; Јуни *преложњак*; Јули *покошњак*; Август *жетвењак*; Септембар *јесењак*; Октобар *вински месец*; Новембар *ветрењак*; Децембар *Божикњак*.

ности. Карло у средини њиховој, борио се и сам са дивљим вепровима, медведима и дивљим биковима. Карло је могао врло добро да једе, али никад није био раскошан у пићу. Печење од дивљачи, печено на ражњу, било му је најслађе јело. На пијанство је јако мрзио. Дешавало се често да поћу устане, узме таблицу и писаљку, па се вежба у писању, које раније није био изучио. Или често се он молио богу, или је стајао на прозору да са страхопоштовањем и чуђењем, посматра звездано небо. Прост начин живота још више је увећавао снагу и онако јаког Карла, и он је био тако јак да је могао човека у оклопу подигнути као дете.

Његова одећа била је са свим проста. Све одело израђивала му је његова вредна жена својом руком. Он је носио чаране и ланене гаће, са обојеним пантљикама. Осем тога носио је ланен прсник и преко њега један прост капут са свиленим пантљикама ишаран, а ређе четвороугласт огртач беле или зелене боје. Али увек је носио велики мач са златном дршком. Само у сабору и у свечане дане био је у свечаном оделу, са златном, дијамантима украшеном, круном.

13. Карлова смрт и укол.

Карла је служило здравље до позне старости. Тек на четири године пред своју смрт почео је он опадати. Почела га је мучити непрестана грозница. Највише га је сурвала смрт његова два љубимца сина, Пипина и Карла, који умреше у цвету младости. Но ипак он није престао бринути се за добро и напредак свога царства. Кад је опазио да све више слаби, позва он свога сина *Лудвига*, који је тада био краљ Аквитаније, на народни скуп у Ахен (813.). Овде опомену доглавнике свога царства, да његовом сину буду

верни, а за тим запита их, од највећег до најмањег, да ли им је по вољи, да њему владу и царско звање преда? Они сви једнодушно одговорише: „Нека буде божја воља.“

Прве недеље по том оде Карло са својим сином у цркву дјеве Марије у Ахену, коју је сам озидео. Он је био обучен у краљевско одело и имао је круну на глави; другу круну оставио је био у олтару. Отац и син молили су се Богу пред олтаром дуго са највећом смиренošћу. По том се достојни старац подиже и опомену, у присуству целог народа, свога сина „да се боји и да љуби Бога, да његове заповести у свему испуњава, да се брине за цркву и да је брани од нападача, да буде добар сродницима, да поштује свештенике као свеце, народ да воли као своју децу, да прима у службу верне и побожне чиновнике, и да никоме имање и звање без кривице не одузима.“ После таквих опомена запита Карло Лудвига, да ли се решио, да у свему тако поступа? „Радо“, одговори Лудвиг, „радо ћу слушати и са божјом помоћу испуњавати, што си ми ти заповедио.“ Тада му Карло заповеди, да круну сам са олтара узме и да је себи на главу мете. Лудвиг учини као што му је заповеђено.

По што се свршила ова светковина, врати се Карло у царски двор, наслањајући се на свога сина. Ту даде му красне поклоне, а по том га отпусти да иде у своју земљу. При расстанку загрлише се и пољубише се обојица, а сузе су им текле и од радости и од туге. Они су осећали, да су последњи пут заједно. И доиста се никад више нису видели.

Јануара године 814 Карла нападе по ново јака грозница. Он се хтео лечити постом, као што је и навикао, али све беше узалуд. Његово тело беше већ ис-

лабило, он је морао подлећи. Седмого дана заповедио је да му дође један епископ да од њега прими тајну причешћа. Кад је се причестио, болест га мало попусти. Сутра дан опази он да му је близу крај. Тада се он прекрсти, метне руке на прси, па са тихим гласом мољаше се овако:

„Господе! У твоје руке предајем дух мој,“ И тако заспа он вечито, 28 Јануара 814 године по што је проживео 72 године, а својим големим царством славно управљао пуних 47 година.

(Наставиће се)

В А С П И Т А Њ Е К А О Н А У К А

ОД

АЛЕКСАНДРА БЕНА

(Наставак)

Улога мотива: осећања.

Један велики део психологије занимао се класифицирањем, дефинисањем и анализом осећања. Примене су врло многобројне на основу целокупне теорије о духовним покретима, па кад се то систематички обрађује, онда се морају све те разноврсне примене обухватити. Међу тим ми тај предмет узимамо овде само у толиком обиму, у колико је то неопходно нужно за улогу мотива у васпитању. Пре свега је нужно, да се узме у обзир велики регион друштвености, који обухвата друштвене нагоне и наклоности. За тим долази онај део, који обухвата са свим противна осећања, као што су: гњев, злоба и властољубље. Кад узмемо обадве ове главне групе још из почетка у једно, па их пропратимо у свима њиховим разграњивањима, онда смо тиме обухватили можда три четвртине целокупне чулне примљивости која стоји изнад правих чула. Тиме истина нису обухваћени сви извори осећања, али ипак не остаје ни једно, које би било од особито велике важности, па ма оно и уз припомоћ чула постојало.

У леним вештинама има врло много материјала за пријатна осећања као и за бол. Један део је од тога право осећање, пошто се радости или задовољства обадва виша чула у њему садрже; један део стоји у свези са интересом свију чула (лепота користи), а други део може се узети као интелектуално задовољство које се састоји у опажању јединства или једнакости у личности, док међу тим највећи део чини се да постаје из она два извора, које смо горе описали.

Интелекат је у опште један извор задовољства различите врсте, а тако и непријатности, па с тога обадвоје стоји у тесној вези са нашим интелектуалним васпитањем. Сваки васпитај мора врло брижљиво и озбиљно водити рачун како о пријатности и радости, која постаје добијањем знања, тако и о непријатности и труду, који је скончан са интелектуалним радом.

Радости и задовољства, која долазе од рада или акције, могу се врло много примењивати и употребљавати у васпитању, и с тога то треба темељито размотрити.

У поносу, сујети и славољубљу, изражена су врло моћна осећања, и за њихову је анализу потребна врло озбиљна обрада. Сваки, који има у опште ма какву контролу над људима, моћи ће врло корисно употребити за свој посао ова осећања. Сва осећања задовољити, значи радост произвести, као што је спет на другој страни да се непријатност наноси ако се та осећања ма код кога повреде.

Још није споменута једна врста осећања које као извор бола и подстрекач на рад има великог значаја, а то је осећање страха и плашње. Само као реакција или олакшање, те две врсте могу служити као извор пријатних осећања. Умешним руковањем ове пријемљивости, може се врло успешно утицати на сваки створ, који осећа; а сем тога ово је нарочито згодно средство, којим се може неразумна непријатност уклонити.

Овај брз преглед различитих извора осећања, у свези са другим незнатнијим има цел да објасни различита васпитна питања, која се баве утицајем мотива, и да их стално утврди. Ми ћемо наићи у извесним тачкама на претераности, које у опште владају, а у другим опет видећемо, да се многе ствари не оцењују са оноликом пажњом, колику оне, по својој природи за васпитање заслужују. Ми ћемо се потрудити да, на супрот томе, цео опсег осећања, која се за цели учитељеве могу употребити, у правој важности покажемо.

Осећање страха.

Шта се под страхом и плашњом разуме, може се укратко означити као несносно, тешко и једно духовно стање, којим се радљивост савати, а представе, које с њом ма у ком односу стоје, сувише распаљују. Страх је прираштај про-

стоте болу, — бол од досуђене казне. Он се буди предосећањем, изгледом на неко зло, нарочито ако је то зло позамашније, а још више ако је неизвесно.

У колико се ово тиче васпитања, страх је споредна околност т. ј. казна се не досуђује само рад тога да се ученик уплаши и страхује. Ми можемо мотивом зла потребан утицај извршити, а опет да не изазовемо страховање, на пример, кад је зло лакше, блаже и са свим тачно одређено. Какво мало лишавање, које неће имати озбиљних последица, или умерена доза оптерећености — све то може бити корисно и утицати на уздржавање, а да се при томе не дође до дрхтања од страха. Међу тим тежа казна, која је само у изгледу, изазива страх, и што год је казна неодређенија и непознатнија оној личности којој је досуђена, у толико се и већи страх производи.

За више морално васпитање од највећег је значаја како се и у колико употребљава страх. Непријатности, које су са применом и употребом страха везане, тако су велике, да се оне морају сматрати као последње средство. Страх убија енергију и расејава мисли, и е тога штетно утиче на даљи духовни развитак. Као најсигурнија последица од страха, то је слабљење у раду, или другим речима: страхом се снага концентрише на поједине тачке те тако се ослабљавају сви делови организма. Ко страхом и плашњом утицаше, умири, истина немирне али тиме не постиже да му енергички служе.

Од свију дисциплинарних средстава и метода, најгора је примена и употреба сујеверних, духовних и других страшила. Употреба сујеверица као средства за заплашавање, једва да се може игде о-

правдати, па баш ни у таквим случајевима, кад би се то употребило као средство противу најжешћих преступника, оних, који мир људски нарушавају. У маломе ми имамо уплив плашње на децу, која се различитим страшилима заплашавају; али у већој мери такав уплив врши религија, која готово цео свој утицај врши плашњом за будући живот.

Као и свако друго јако узбуђење може се и страх ублажити и ослабити, док још није са свим ојачао. У овом се случају добрим утицајем надокнађује оно што је рђав утицај учинио. У овоме правцу може се најбоље упливисати вештачким путем и средствима, на пример симпатичким утицајем страха у каквој трагедији; застрашавањем, које се намерно удеси те траје врло кратко време, па се онда права ствар обелодани, тако да се одмах види да у ствари није ничега било, чега би се требало плашити. Углађени облик страха и у блажем степену појављује се у моралним осећањима, а то је она зебња или снебивање да не увредимо некога, кога јако поштујемо или волимо. И овде може бити у знатној мери елемената ослабљавања, али тек у целој узевши, утицај је овај здрав и племенит. Сви старији и претпостављени треба да теже, да

у овоме смислу развију страх, код својих потчињених.

Бојажљивост или плашљивост јесте једна од добро познатих разлика карактера, једна разлика о којој се при васпитању мора водити рачуна. Бојажљивост значи осуство опште снаге, како телесне тако и духовне. Овакво стање може постати услед рђавих навика или изопачених погледа на свет. Од створова са свим плашљиве природе не може се много очекивати ни у образовању нити у којој другој нашој радњи, па ма каквога облика она била. Таквим природама лако је владати, у колико се то тиче самих преступа или непокорности, али није лако друго једно зло уклонити, а то је, што такве природе много што шта пропусте из слабости, која долази од страшљивости.

Савлађивање страха, који долази из сујеверства, то је први задатак васпитања, кад се оно узме у најширем смислу речи. Али то се не постиже каквим непосредним утицајем, већ самим изучавањем природних наука, које овај утицај на отклањање и угушивање сујеверства, врше са свим узгред.

(Наставиће се)

О В Е Ж Б А Њ У

ОД

Е. ДИ ВОА-РАЈМОНДА

ПРЕВЕО

Ј. МИОДРАГОВИЋ

(Свршетак из III и IV свеске од 1884.)

Лакше вршење каквога покрета молекуларнога у ћелијама ганглијским може се преставити очигледно једном грубом употребом, с током воде низ какав олук и с

клизањем цигала низ какву даску. Испрва то иде теже и рапаво, а додичје и вода и цигле утру себи пут и иду све лакше низ њега, и вода и снег и камење. Све

се машине усавршавају тиме, што се временом угладе све неравноће њиних делова, тако да им је кретање лакше и равномерније. А пошто се временом, употребом изведу и угладе, то и оне имају своју старост и своје развиће, доба цветања и доба распада; те је *Тиде* говорио о своме сату као о живоме створењу с пролазношћу временом. Да се ово олакшавање покрета молекуларних у ћелијама ганглијским боље разуме, наводи се обично и то, како глас у исвиране виолине бива све звучнији и бољи, а каучук, кад се чешће не растеже, постане нерастегљив и крт. А у целоме овоме упоређењу најважније је то, што видимо, да ово није никако упоређење. Оно нам најјасније показује, како смо ми немоћни да уђемо с разумевањем и увиђањем у оваке тајне.

Једну особиту врсту вежбања централне нервне системе, која понова показује јасно значај мишићнога вежбања, саопштио нам је Фехнер. Одојерова метода за учење писања састоји се у томе, да ђак дваестину пута пером пише једно за другим по плајвазу, и да се рука сваки пут враћа у виду лука из почетка, одночињујући оно исто. А Хајнрих Вебер је приметио на својој деци, да с десном руком и лева научи нешто да пише. Но не знамо, како се десна страна мозга развије, кад се лева рука не креће.

Али, разумели ми или не разумели како, тек човек може да се вежба и да се вежбањем усавршава. Његови мишићи постају вежбањем јачи и издржљивији, кожа му се оружја свакојаким израштацима противу спољних надражаја, удови му постају окретнији, а жлезде издашније. Централна система нервана, мозак, оспособљава му се за најзаплетеније послове; оно му јача чула, и преко њих и дух му добија снагу, брзину и лакост своју.

Сад, враћајући се на оно, одакле смо и започели, запитајмо се: Зар није ово један начин, између многих других, и може бити најзгоднији и најсигурнији, да се животињски створови и цео живот животињски усавршава сам? Као што се одnose поједини делићи какога кристала према кристалу, и као што се односе поједине ћелије једнога организма према самоме томе организму, тако се исто односе и поједини живи створови према целини органској т. ј. особине и живот целине њине јесу особине и живот појединих делова њиних. Па кад се поједини животи, поједини организми усавршавају вежбањем, зар то не казује, да се и целина органскога живота на земљи може усавршавати?

И ако на први поглед ово изгледа јасно, опет оно, кад се дубље загледа, наилази на велике тешкоће. Прво, за вежбање су способне само веће и савршеније животиње, т. ј. само се оне вежбањем усавршавају. После коња и пса, животиња, које су се с човеком рашириле највише, најспособнији је за навикавање и васпитање слон. После дужега занимања с мајмунима на лађи „Рурик“ Шамисо је рекао о њима — као Калдерон о магарцима — „они су скоро људи“; и вели да би се они могли научити на свашта, кад им не би не достајала само једна особина, особина коју је Њутон сматрао да је то исто што и ђеније, а то је: издржљивост. Зверови сви, изузевши само једнога (*Felis jubata*), показују малу способност за васпитање. Тако и преживари и глодари, и ако *Фрич* држи питоме волове на Капу за наметније од коња, и ако се у Бразилији и Тибету овце употребљавају за ношење терета. Међу птицама стоје папагаји, чворци и каваринке; од грабљивица долази соко, као *Felis jubata* међу зверовима. Камелеони,

змије га и од риба шарани још су по мало способни за учење. Дресирање бува је само привидно, јер оне чине све под непрестаним морањем. Непрегледна множина других животиња не показује на себи никакву способност за васпитање, јер га ни једна у своме кругу не потребује. Оно што ми зовемо инстинкт, нагон, довољно им је и јаче је по све вежбање у виших животиња. Које би вежбање научило тице, да граде топлија гнезда, да сигурније погоде пут на југ, пчеле, да граде своје геометријске фигуре, наукове, да своје механичке задатке решавају боље? Инстинкт и промућурност допуњују се узајамно, али тако да с развићем органским расте промућурност. Те што више инстинкт заостаје, на толико вишем ступњу стоји живот органски и она јединица на којој се он јавља.

Друго, и ако су ове поменуте животиње способне за навикавање и васпитање вежбањем, опет се оне саме не васпитавају и не усавршавају, по се навикавају тек онда, кад их човек узме у своје руке. За то и животиње око њега у толико питомије и савршеније изгледају, у колико и он сам стоји на вишем ступњу. Више расе људске зацело би припитомиле оне лене једнокопитаре зебру и квагу; у северној Африци подивљао је на ново слон, што га је некада Ханибал водио преко Алпа. Остале би дакле само одлике од нутритивнога и формативнога дражења, што би их животиње у дивљем стању задобијале и преносиле наслеђем на своје потомство, те се тако кроз неколико генерација усавршавале.

Али, треће, изгледа као да и ово не стоји. Толиким се псима одсече реп и уши, на се реп и уши опет јављају у сваке генерације. Обрезавање, што га раса семитска врши на својој мушкој деци од

пре толико хиљада година оставила је на њој тако исто мало трага, као и повреде, које се чине на мајкама целог света, те да постану то. Па кад тако вештачке повреде нису наследне, како онда можемо узети, да се оне вештачке измене, које се вежбањем стеку, преносе јајетом и семеном на потомство?

Овим разлозима могу се ставити на сусрет ове чињенице. И ако се вештачка онакарађивања тела с поља не наслеђују, опет ми видимо непоречно, да се унутарње измене наслеђују са свим сигурно, као што је сиљство наследних болести. Наука о болестима ћеличним доказала је, да се болести ткива најстрашније као и најблаже, крећу у једноме извесноме типу. По томе изгледа јасна она разлика која постоји измеђ вештачкога онакарађивања и опадања каквога органа неупотребом, и за што у питомих зечева ушни мишићи слабе и уши висе, и за што у животиња, што живе под земљом и по рунама кржљаве очи и вид. Па кад се могу у једноме типу преносити у наслеђе ове особине, које се стеку неупотребом и невежбањем, за што се онда не би могле наслеђивати и оне особине, које се задобију употребом и вежбањем? Најбољи пример за ово чини се да имамо на тиграма оних земаља, што су до скоро биле ненасељене. Кад су људи први пут отишли на те земље, могли су их ватати рукама као год камење. С даљим становањем с људима оне су постајале све плашљивије и те су се измене, што су настајале услед тога у централној нервној системи, преносиле и на потомство те јачале и ојачале до данашње плашљивости дивљих тига.

Јесте да се животиње у дивљини не натерују на одређене неке радње што се понављају непрестано, као под човечијом руком; али ипак глад, љубав, неприја-

тели, хладноћа, суша итд. гоне их у мно-
гине на то. Тако је се и мајсторија у
животиња развила поступно вежбањем, и
то тим лакше, што је са сваким покре-
том, који је већ постао навика, везана и
извесна мера пријатности.

Где тако за одржање феле нагон чини
све што је нужно, ту није остало ништа
за даље усавршавање или за развиће у
неком новом правцу, и та врста стоји на
истом ступњу, што га је достигла, као
пчеле и пауци од како их човек познаје.
Могло би се рећи, да у нерваној системи
ових животиња више никакве друге радње
ћелијца ганглијских нису могуће, сем оних,
које служе њиним засебитим радњама што
их врше по инстинкту. Животиње задо-
бијају овај нагон за вештачке грађевине
само једностраношћу. Отуда се и чини,
да оне ништа више не могу научити и
да и ово никад нису училе. Но способ-
ност за вежбање јавља се у свету живо-
тињском тек онде, где је одржање поје-
диних животиња и фела животињских оси-
гурано спољним и унутарњим утицајима
тек тако, да животиња, за свој опстанак
не сме више расти једнострано.

Тако би нам било слободно и с не-
ким правом могли бисмо узети, да се ја-
чина мишица за летење и копање земље,
дебљина коже на длановима и табанима,
на рену за вешање и стражњици у мај-
муна, израштаји коштани за припињање
мишића и још тако пуно које шта, оснива
на наслеђивању нутритивнога и форма-
тивнога дражења, а сви најразличнији
нагони за грађевинарство и вештине своде
се на преплетање радња ганглијских ће-
лијца. И у овоме наслеђивању стечених
особина у средреди живчаној и лежи
нам помирење она два противна правца
у теорији сазнавања, емпиристичкога и
нативистичкога, од којих први вели, да

је све што знамо стечено с поља, а други
опет да је све урађено.

Поред усавршавања вежбањем, не
смемо ни природни избор заборавити те
да разумемо органску целисходност, и то
из три узрока. Прво, има прилагођивања,
која се не могу објаснити само вежба-
њем, него и природним одабирањем. Друго,
у биљака, које у своме животу тако исто
показују целисходност као и животиње,
нема вежбања. II, на послетку, треће,
нама је потребно природно одабирање и
за то, да објаснимо и само вежбање.

И одиста, корист од вежбања је ду-
бока проблема. Ако не ћемо да допустимо,
што научно не смемо да чинимо, да је
оно што је целисходно постало на други
начин а не механички, то морамо закљу-
чити, да су у борби за опстанак побе-
ђивале оне животиње, које су вршећи
своје послове ма којим начином развиле
јаче своје особине и моћи за њих те су
их лакше или више вршиле по друге, и
да су ове срећне животиње своје срећне
особине преносиле наслеђем и на потом-
ство. Тако је постао свет животињски
способан за вежбање; тако се начини од
природнога одабирања у вежбању корисно
средство, које му помаже; тако се, нај-
после, органски живот у целини, начинио
машина, која се сама усавршава.

Е. Херинг, беше узео „да се и таке
особине преносе на потомство, које је сам
тај организам стекао у своме животу, а
није их наследио од својих родитеља, и
да услед тога сваки органски створ своме
новоме зачетку придаје ономе великом
наследству родитељском и по нешто ново,
што је сам он задобио у своме индиви-
дуалном животу.“ И што се ово миш-
љење више подударало с оним што смо
ми до сада извели, у толико ја више кри-
вим Херинга, што он ову особину органску,
да се стечене особине преносе у наслеђе

назива првобитном моћи органске материје, и као репродукциону моћ потпуно је изједначује с памћењем. Називати једним именом тако различне врсте вежбања по моме мишљењу више значи замршавати ствар, него је осветљавати и објашњавати. Између наслеђивања телесних особина стечених и памћења Херинг налази сличност у репродукцији. Ја не видим никакве сличности измеђ лакшег вршења молекуларног покрета у ћелијама ганглијским код појединих створова живих — што јесте памћење —, и јављања у новоме створу оних особина што их је његов родитељ стекао, — што би било наслеђивање задобивених особина; и кад бих је и видео, ја бих је оставио, а с памћењем не бих је изједначавао већ и по томе, што оно припада само створивима што умеју да мисле. Херингово памћење личи на платонове идеје, којима се придавала сва моћ стварања у „великоме и маломе свету“, разуме се на штету науке, или на тако звану животну силу, којом су хтели све загонетке Физике и Хемије да се објасне.

С Дарвином, Спенсером и Херингом ми узесмо овде као да се и стечене особине преносе с родитеља на децу. Но кад тачније загледамо у ту ствар, нама то изиђе сасвим непотпуно.

Меканичка теорија о гасовима истина нам је помагала да можемо јасније представити себи сићушност и безброј молекула, и број могућих поредака у јајету и семену порасте тиме до у недоглед. Ако помислимо само главић у семена животињскога колико највећа лађа, а тај простор у њој испуњен све самим машиницама као најфинији федери у најфинијих сатова женских, па нам омет то упоређење не даје ни приближно слику о крајњој делљивости материје. Тако дакле, у

главићу семеновом има простора и могућности за безброј много поређаја молекуларних и покрета њиних, и отуда је могућан безброј типова и особина што их она онако сићушна и невидљива направља преноси.

Да се болести крви родитељске преносе крвљу на заметак у семенику и јајчанику, то можемо још и разумети. Али, једна извесна група ганглијских ћелија у мозгу уређена је и одређена само на извесне радње. Крв се тиме не може променити. Морају дакле кончићи семенски на ћелије семенске и ћелије јајетове тако дејствовати, да се та тековина при развиту покаже на јајету и кончићима семеним и да се она чак доцније у истој групи ћелија ганглијских и у истој форми јави на ономе човеку или животињи, која је изишла из онога јајета или семена. Како се то преко њих врши, преко њих, који у тако лабавој вези стоје с мозгом, то је за нас непостижно. Тако је исто неразумљиво и преношење оних особина у наслеђе што су се вежбањем стекле.

Може бити, да би се учинило, да се у овоме као за доказ можемо позвати на наследне болести, које наши давнашњи преци нису имали, но их је човечанство задобило тек на вишем ступњу културе, те би наслеђивање њино било наслеђивање стечених особина. Али је питање, да ли је прва падавица и прва мигрена постала баш шкodom, што је снашла одраслога човека или, може бити још много пре склоношћу, која је постала у јајету и семену опом, одакле је тај човек изишао. *Бр. Скар* вели, да је начинио падавицу у једноме морском прасету, и да се она после преносила у наслеђе на потомство његово. Док се то пак не обистини, ми морамо бити искрен и признати, да наслеђивање стечених особина

још данас не можемо објаснити познатим чињеницама, и да се оно налази у магли и после Дарвиновога „пангенезиса.“

Мислим, да сам довољно имао право, што сам узео да говорим о вежбању. Ви видите да и оно заслужује да буде на дневном реду научном. А није ми потребно да спомињем, да сам ја овим врло мало допринео решењу његовом. Једино филогенетичку улогу његову и доказе за ово изнео сам мало јаче, но што се то обично чини у Дарвиновој теорији. Означио сам јасније једно местанце на неизмерноме пољу, што нам га је отворио Дарвин својом науком, који је оборио све зоолошко-пантеолошко веровање дотадање, а за чије су обрађивање нужне читаве генерације. А да пресудимо и одговоримо на нека практична питања, која се дотичу вежбања, готови смо и овим, што смо до сад изложили о њему.

У важности телеснога вежбања за данашње културно човечанство сви се слажу. С ритерским вежбањима у средњем веку, која су у осталом била више војничка и ограничена на веома мален број људи, и телесно васпитање је опадало све више и више. Својим славним романом о васпитању *Жан Жак Русо* је на ново покренуо важност телеснога васпитања, те се оно распростре по свету, особито по Немачкој, и претвори у немачко турновање.

По века владала је у Немачкој шведска гимнастика, док се не породи сумња у њену доброту. Место немачкога турновања, дође нека измишљена теоријска форма телеснога вежбања, називљући се гимнастиком, а састојала се у томе, да се чине најпростији и колико је могуће најразноврснији покрети. Поједини мишићи су се систематично вежбали, а савлађујући сметње, што су им се истављале,

и прави идеал био је: атлетско, циновско развиће мишићне системе.

И још се с једне стране немачко вежбање доводило у сумњу. Јевропски народ један, који је у развићу телесном отишао најдаље, и који је на њега увек полагао највећу пажњу, није имао ништа што би и личило на немачко вежбање. То су Енглези. Одвојене од континента за време француске револуције и још више за време царства, њих је Русовљев покрет додирнуо врло мало. Још су мање могле да продру тамо Јанове идеје немачко-шовинистичке. Али Енглезима је и требало мање телесно вежбање, него другим нацијама овамо на континенту. Богатија класа живи у њих више пољским животом, а омладина се гаји у заједничким заводима, те се тамо беше развила сила игара и бораба, јахање, вожење по води, игре лоптом у разним формама, што беше права школа разноврсношћу оних покрета што при том долазе, као што то сваки дан посведочавају Енглези и делом. Страсно утривање веслара оксфордских и кембриџских на Темзи сваке године може се упоредити само с одушевљеношћу јелинском на њиним народним играма, и она подиже омладину до одушевљења али и највећег напрезања,

Овде имамо другу крајност. Овај сувише практичан народ не верма наша телесна вежбања, која му изгледају сувише теориска. Енглези, на питање: какав је шпирт у нас, одговараху, да је на сиравама и моткама.

Кад сада упоредимо ове три форме телеснога вежбања, и примеримо једну према другој, то нам излази, да је она друга шведска гимнастика, скоро без икакве вредности, за телесно васпитање здраве омладине. Ми смо нашли да телесна вежбања нису само вежбања мишићна као што се на први поглед чини, него

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

исто тако, и још више, вежбање сиве супстанце у централној нервној системи. Овом простом напоменом шведска је гимнастика осуђена. Она може вежбати мишиће, али учинити, да сложени покрети иду лако, не може никако. Она може, чисто теоријски узевши, развити поједине мишиће до лавовске снаге, а да жртва такога вежбања не научи ни да иде. Она је, по томе, само за лекарску употребу, да се поједини мишићи или групе њине (пошто је врло тешко један мишић кретати сам по вољи) одржавају или повраћају у радно стање.

Што се тиче сада немачкога и енглескога вежбања, то из наших посматрања физиолошких излази, да ово друго још боље одговара цели. И кад би крајња цел била постати мајстор у трчању, скакању, пузању, у игрању, борењу и јахању; у пливању, веслању и клизању, то ништа боље не би било, но одмах дотична везивања радњи у ганглиским ћелицама извршити вежбањем, и без оних претходних и средњих ступњева који се налазе у немачкога вежбања.

Али немачко вежбање није боље само за то, што, с најпростијим направама и независно од спољних погодаба даје прилике за вежбање питомцима свих стајека и свакога доба узраста. И није оно само везано с наравственом збиљом заповна и трудбе коју усавршавање себе оставља као идеалну цел своју, без обзира на практичне користи отуда, чиме се и одликује духовно образовање што га дају гимназије немачке. Него оно непоречно боље развија подједнако и свестрано, но што је то могуће онде, где се, као у Енглеза, поједини, идући за својим одређеним склоностима страшно одају вожењу по води или јахању на коњу игрању или пењању на брда. Тело, извежбано по немачкоме начину, има ту

превелику добит, што је, с готовим покретима разним, спремно за сваки положај који оно кад заузима. Оно личи на добро извежбаног математичара, који је кадар да разреши сваки математички задатак. Пустимо на пример енглескога и немачкога младића да трче једним путем и да наиђу на какву преградку. За цело ће Енглез почети ма како да се пуза те да прескочи. Немац ће, према висини преграде, или прескочити, или ће се пети и он, или ће застати, размислити, па обићи. И ништа не смеће немачкога гимнастичара, да од своје теоријске извежбаности корача даље ка свакојаким практичним формама вежбања, јер је он научио како се учи, те да тиме развије ону природну своју наклоност за уметности и окретности којима се Неици одликују. То нам доказује и оно, што наше гимназисте по лабораторијумима достигну врло брзо своје другове реалце.

Према свему томе нема сумње: да је немачко вежбање, својом мудрој смесом од теорије и пракције, најбоље и најсрећније решење питања, које је од Русоа на све до данас занимало педагогију. Њиме је оно, скоро можемо рећи, и свршено. То је истина, коју данас нико не пориче, али чију је физиолошку основицу тек мањина разумела.

Тако звана редна вежбања ми не убрајамо овде, у немачко вежбање, јер су она претходна спрема за егзерцир, и чини ми се да им је место још у дечијим баштама.

У сазнавању закона у вежбању од Мила Кротонског и његовог славног опита на телету није се учинило ништа. Почетак је и овде учинио поново основалац Психофизике Фехнер. Он је два месеца сваки дан дизао и спуштао два ђулета од 9 $\frac{1}{2}$ фуната по такту једне секундске шеталице од колена па до више главе,

докле се није уморио те није могао више.

Резултат овога подизања поучај је дво-јако. Прво чинило је се, испрва као да се ништа не постиже, а онда на један, пут се онака велики успех, но мало на се постиже граница. Тако је ишло и са Фолкмановим вежбањем чула. Друго, успех се у Фехнера није постизао равномерно, но час више, час мање, те кад би га обележили линијом она би изгледала као тестера. А одатле видимо, да је час настајао умор, а час надилазила нова снага за њим. Искуства, која могу бити врло корисна при захтевима од регрута.

Као појединци, тако су и читави народи способни за вежбање и васпитавање;

и ту се самом природном обдареношћу не оде тако далеко, као издржљивим и трајним вежбањем. Чврст, жилав немачки елеменат северни личи на посну и мршаву земљу, која се само упорним радом гради да ваља. Међу народима је пруски најразвијенији. То се он начинио колико срећним удесом прилика толико и вежбањем. Он се градио, васпитавао, вежбао, подизао. То су чинили сви његови владоци, међу којима цар Виљем стоји на челу. Вежбањем свога тела и духа заједно постиже се она пуноћа и јачина, која води величини. Васпитање нека се обрне у гимнастику тела и душе, па ће се њиме и појединци и народи подизати на све већу висину.

ПРИПОВЕТКЕ ИЗ СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

(УДЕШЕНО ЗА ШКОЛСКУ ПОТРЕБУ)

(Наставак)

Ослобођење народа израиљског из ропства вавилонског

Кир, цар персијски, завојшти на Вавилон и покори царство вавилонско. Одмах чим је ово учинио, ослободи народ израиљски ропства, и допусти му да се врати у Палестину. Народ избере себи за вођу кнеза Зороавеља и упути се у своју стару постојбину. Чим су дошли, прва им брига беше, да подигну нов храм у Јерусалиму. Самарјани изјаве жељу, да и они учествују у подизању новог храма. Но почем су се они разликовали у вери од Израиљца, то их ови не хтедохе примити у друштво. Самарјани се наљуте на Израиљце, и почну им чинити сметње да не подигну храм, па су чак и нападали на њих. Но Јудеј Нејемија, који је био великаш код персијског цара умоли га, те се допусти Израиљцима

не само да храм подигну, већ да се и Јерусалим зидинама ограда и утврди.

У то време био је један учеван свештеник, по имену Ездра. Он помогне Нејемији, те се богослужење доведе у ред — по закону Мојсеовом. Од тога доба народом Јудејским управљали су првосвештеници.

Сирски цареви муче народ израиљски

Од свију сирских царева, највише је мучио народ израиљски цар Антиох Епифаније. Он нападне на Јерусалим, освоји га и погуби 40000 људи, опљачка храм и намора Јудеје да се клањају идолима. Тада живљаше један старац, по имену Јелеазар, који је био стар деведесет година. Он, његова жена и седам синова не хтедохе послушати царску наредбу, па су за то сви деветоро на најгрознијим мучкама помрли.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Кад тиранство сирских царева преврши сваку меру триљења, тада се јави у народу јудејском један свештеник, по имену Мататије, који позва народ јудејски да се дигне противу тирана, и да се бије за своју слободу. Народ послуша Мататија, и у неколико битака извојева себи слободу и опрости се тираније сирских царева. Синови Мататијеви — Јуда, Јонатан и Симеун много пута војевали су са Сирцима, побеђивали их и потпуно ослободили Јудеје. Из благодарности према породици Мататијевој народ се скупи на веће, и једногласно буде решено, да се од сад бира првосвештеник из те породице, и да ово буде наследна династија. Један из те породице, Аристовул, венча се чак и за цара. Но његови синови позавајају се међу собом и почну се жестоко крвити око власти и господства. Један од њих, да би се докопао власти, позове Римљане у помоћ. Они дођу, освоје Јерусалим и целу обећану земљу. Од тога доба цареви обећане земље по кад-што су зависили од Римљана — по некад владали су римски намесници — по некад једним делом управљали су намесници а над другим владали цареви. Од свију царева који су владали у обећаној земљи, највише је чувен због своје тираније цар Ирод и његов син Архолај.

Морални и верозаконски пад у народу јудејском. — Разне вероисповедне секте које се појавише пред рођењем Христовим

Док су Јудејци поштовали своју веру и своје обичаје, дотле је међу њима било и морала и поштења. Али кад се одадоше непоштеност и развратност животу, тад и вера код њих паде, а вероисповедни обреди вршени су тек колико ради форме. За тим се појави много вероисповедних секата, које још више народ поцепаше и брата од брата отпадише. Од тих секата вредно је поменути ове:

1. *Секта фарисејска.* Присталице ове секте умедијаху се пред народом показати као велики добротинци. Али све што год су чинили, било је за то да их свет види и да их хвали. Међу тим у души су били веома неискрени, а тајно су чинили велика безаконја. На ову је секту најжешће Исус Христос нападао и њена недела изобличавао.

2. *Секта садукеејска* добила је свој назив од неког Садока, који је ту секту и основао. Присталице ове секте не вероваху у васкрсење мртвих и у анђеле. Живот су проводили веома неупутно и развратно.

3. *Секта Јесејска.* Присталице њене махом су се бавиле врачанем и гатањем, сматраху унутарњу молитву да је најважнија, нису хтели приносити жртве, проводили су строг живот, по нису тачно вршили закон Мојсијев.

4. *Иродијани.* Присталице Иродове, које су се придржавале многих незнабошких обреда и римских обичаја, које је Ирод завео.

5. *Самарјани.* Признавали су само пет књига Мојсеових, а остале књиге светог писма одбацили су.

Но не само да се у јудејском народу беше одомаћио веровни и морални пад и квареж, него и у целом свету јако је падала у очи ова друштвена незгода. Паметни и учевни људи тога доба видели су да је идолопоклонство свој век одживело и да није у стању задовољити душевну природу човекову, услед чега и очекиваху неки општи преображај и преврат у целој свету.

Овај преображај извршио је Спаситељ наш, Господ Исус Христос. Он се јавља у свету баш у оно време, које је пророк Данило пресказао и одредио.

Време до појаве Христа зове се стари завет, а време од појаве његове на земљи нови завет. Завет значи савез Бога с људима. Цео стари завет био је приговорљен — мост — ка новоме завету. Осим проро-

чанства, која објашњавају нови завет, у старом завету десило се много догађаја, који се подударају са догађајима новог завета. Неке личности из старог завета оличавају Исуса Христа, н. пр. Јосиф и Мојсеј. Бављење Јонино три дана у киту, тродневно бављење Христово у гробу. Стубе, што их је Јаков видео у сну, свету деву Марију и т. д.

Знатне године у староме завету

Од створења света па до рођења Христовог 5508 год. Потоп је био 3252. год. пре рођења Христовог. Аврам је живио пре Христа 2200. год. Јосиф на 1900, Мојсеј на 1600 год. Давид петто више од 1000 година Данило на 500 година пре рођења Христовог.

ПРИЧЕ ИЗ СВЕШТЕНЕ ИСТОРИЈЕ НОВОГ ЗАВЕТА

Анђео пресказује рођење Јована претече.

За време царовања Иродова, живљаше у јудејској земљи свештеник Захарије и жена му Јелисавета. Обоје беху праведни и поштени и свагда су живели по божјим заповестима. Они беху достигли дубоку старост, но нису имали од срца порода. Једном Захарије служаше у храму, а народ се мољаше ван храма, — па кад је почео кадити, јави му се Анђео божји с десне стране жртвеника, с речима: „Не бој се Захарија, твоја је молитва примљена; жена твоја Јелисавета родиће ти сина, и ти ћеш му наденути име Јован. Он ће и тебе обрадовати, а и многи ће се зарадовати његову рођењу. Он ће бити велики пред Господом; не ће пити вина ни других напитака; при рођењу испуњен ће бити духом светим, и многе ће Израилце обратити Господу Богу.“ Тада Захарија запита Анђела: „По чему ћу ја то знати? јер ја сам стар, а и жена моја стара је.“ Анђео му одговори: „Ја сам анђео Гаврило, и мене је Бог послао, да ти ту радосну вест јавим. Но за то, што ниси хтео одмах поверовати мојим речима, онемићеш, и не ћеш говорити док се ово што ти рекох не испуни. Народ чекаше Захарију и чуђаше се, што тако дуго не излази из храма. Најзад, Захарија изађе из храма, но је био нем, и ништа није могао говорити.

Света дева Марија.

Јелисавета имађаше рођаку — по имену Марију. Она је била ћерка побожних и поштених родитеља — Аћима и Ане. Тек што је навршила три године од рођења, родитељи је одведу у храм и посвете Богу на службу. Ту у храму, она се бавила до петнаесте године, — проводећи време у раду и молитви, а одликовала се смерношћу, чистотом и поштењем. Дође време да се уда; но она беше се обећала и заветовала да то никад неће учинити. По тадашњем обичају она буде обручена Јосифу, своме рођаку. И Јосиф и Марија, били су од племена Давидова.

Једном, кад се Дева Марија молила Богу у храму, јави јој се Анђео Гаврил и рече: „радуј се благодатна, Господ је с тобом, благословена си ти међу женама.“ Ово Марију збуни, и чуђаше се, какав је то поздрав. Тада ће јој Анђео рећи: Не бој се Марија, јер си нашла милост у Бога. Ти ћеш родити сина, и наденућеш му име Исус. Он ће бити велики, и назваће се син највишега, и да ће му Господ Бог престо Давида оца његовога. Он ће се зацарити, и цароваће у дому Јаковљевом до века.

Марија одговори Анђелу: Како то може бити, кад ја нисам удата?“

Анђео одговори јој: „Дух свети доћи ће на тебе, и сила Божја осенће те; па

за то и оно што се роди, би ће свето и називаће се син Божји. Јер нема ништа што је Богу немогућно. И рођака твоја, Јелисавета, скоро ће родити сина, који се зачео у дубокој старости њеној.

Марија смерно прими милости обећање Господње, и аићео отиде од ње.

Одмах за тим, Марија отиде у град Јудин рођаци својој Јелисавети у госте. Кад је ушла у кућу Захарину, она се поздрави с Јелисаветом.

Јелисавета, чувши глас Маријин одмах се осети, и младенац заигра у утроби њеној. Испуњена духом светим, повика громким гласом: *Ти си благословена међу женама, и благословен је плод утробе твоје. Одкуда мени така почасти и радост, да ми мати Господа мога дође у кућу?! Јер, чим сам чула глас твој, одмах се осетих, и младенац радосно заигра у мени.*

Марија јој на то смерно одговори: „Велича душа моја Господа; и обрадова се дух мој Богу спасу мојему; што погледа на понижење слушкиње своје; јер ће ме од сада звати блаженом сви нараштаји! што ми учини величину силни и свето име његово.“

Марија се бавила у гостима код своје рођаке около три месеца, и врати се својој кући.

Рођење Јована претече.

Дође време, и Јелисавета роди сина. Суседи и рођаци радоваху се заједно с њоме.

У осми дан од рођења, дете су хтели обрезати, и име му наденути, — и то очево име — Захарија.

На то ће Јелисавета рећи: „Не, већ нека му је име Јован.“ Рођаци јој примете, да у њиховој породици нема никог коме је тако име. Најзад, запитају знацима (мимиком) Захарију, да он каже, какво име жели да се детету надене. Он поиште таблицу, па на њој напише: „Име му је

Јован.“ Сви се присутни зачудише. Захарија одмах проговори и поче проричати.

Рођење Исусово.

Баш у то време, кад ће се Исус родити, изађе заповест од римског ћесара Августа да се понише сав народ у његову царству. У земљи јеврејској заповеђено је, да је сваки дужан отићи и записати се у оној вароши или месту где су му стари живели. По овој заповести, Јосиф и Марија отиду у Витлејем, јер су ту њихови преци живели. Због многог народа који се беше слегао ради пописа, Јосиф и Марија не могоше наћи места ни у гостионицама ни у кући. За то су принуђени били сместити се у једној коњушници. И ту, у том незавидном месту роди се од пресвете Деве Цар мира, Господ наш Исус Христос. У место скупоцене и раскошне колевке, — јасле му колевка беху.

Те ноћи јави се аићео Божји чобанима који су чували своја стада око Витлејема; необична светлост обасја их, и они се поплаше. Но аићео им рече: „Небојте се; ја вам јављам велику радост, која ће обрадовати целу васељену. Данас роди вам се у граду Давидовом Спаситељ-Христос Господ. А да би се уверили, отидите у Витлејем, и тамо ћете наћи младенца повијеног у пеленама који лежи у јаслама.“ Одмах за тим, јави се много аићела небесних, који славаху Бога, говорећи: „*Слава у висинама Богу, и на земљи мир међу људима.*“

Кад је аићела нестало, чобани се договорише међу собом да отиду у Витлејем и да виде шта се тамо догодило. Кад су дошли, они нађу Марију, Јосифа и младенца повијена у јаслама, и све испричају шта су од аићела о младенцу чули. Сви који су слушали шта су чобани причали, чуђаху се овој причи. Чобани се врате својим стадима славећи и благодарећи Бога за све што су чули и видели.

У осми дан по рођењу Исуса Христа обрезу и надену му име Исус што значи — „Спаситељ.“ Обрезање код Јевреја значи то исто што код нас крштење. Реч „Христос,“ значи помазаник. Сваки који је помазани светим миром, на њему почивају благодатни дарови светог Духа. У старом завету помазивани су били цареви, првосвештеници и пророци. И Спаситељ наш имао је достојанство цара, светост првосвештеника и пророка. Исус Христос назива се још и Месија, а ова реч значи то исто што и помазаник.

Долазак источних мудраца.

Кад се Христос родио, дођу са да леког истока неке мудрице у Јерусалим, на запитају: „Где је новорођени цар Јудејски?“ Јер, ми смо видели на истоку његову звезду, па смо дошли да му се поклонимо.“ Ирод се уплаши, бојећи се, да ће му новорођени младац отети царство. Одмах за тим призове првосвештенике и учевне људе, па их запита: „где ће се родити Христос?“ Они му одговоре „у Витлијему; јер су тако пророци предсказали.“ Тада Ирод тајно призове к себи мудрице, дозна од њих време кад се појавила звезда, па их у исто време замоли, да се у повратку сврате на њега, и да му све испричају шта буду чули о младенцу, говорећи, да и он сам жели ићи и поклонити му се. Међу тим, намера Иродова не беше искрена; он је хтео да дозна за Исуса Христа само зато, како би га живота лишио. Она иста звезда, коју су мудрице виделе на истоку, пође пред њима — показујући им пут, и заустави се над оним местом, где се Христос родио. Мудрице уђу у нутра, поклоне се Исусу, и предаду донете собом дарове: злато, тамњан и смирну. За тим, по заповести Божјој коју добише у сну, отиду другим путем, не свративши у Јерусалим.

Обрезање Исуса Христа.

По закону Мојсијевим, родитељи су дужни били принети Богу жртву, кад им се прво дете роди. Кад се Исусу Христу навршило четрдесет дана од рођења, Јосиф и Марија дођу у јерусалимски храм, да изврше овај обред. У Јерусалиму тада живљаше стар и поштен човек по имену Симеун. Он је био обавештен Духом светим, да докле не ће умрети, док не види својим очима Спаситеља света. Кад Симеун виде младенца — Исуса, он га узе у наручја и рече: „Сад отпушташ с миром слугу својега, Господе, по речи својој; јер видеше очи моје спасеније твоје, које си ти спремио пред лицем свију људи: светлост за просвету незнабожаца, и славу народа твога — Израћљаца.“ Јосиф и Марија чуђаху се овим речима. Симеун предскаже Марији о великој будућности младенца, а тако исто и о оној великој жалости коју ће она претрпети кад види његову смрт својим очима. И стара, поштена пророчица Ана, беше се десила у тај мах у храму, па је и она прорицала о будућој слави Исуса Христа.

Бегство у Јегипат и повратак у Назарет.

Анђео Божји јави се у сну Јосифу и заповеди му, да се с Девом Маријом и младенцем уклони у Јегипат, јер иначе предстоји опасност Исусу Христу. Јосиф поступи по овој заповести, и побегне у Јегипат.

Ирод, не добивши никаког извешћа од источних мудрица, заповеди да се сва мунка деца поубијају у Витлејему и околини, која су имала до две године од рођења. Оваку грозну заповест Ирод је издао за то, да би и Исуса Христа живота лишио.

Смрт Иродова и повратак Исуса Христа у Јудеју.

Кад Ирод умре, анђео Божји опет се јави Јосифу у сну, и заповеди му да се врати у Јудеју. Јосиф поступи по овој за-

повести, и врати се с Маријом и младенцем из Јегипта у Јудеју. Но кад дозна, да у Јудеји царује син Иродов Архелај, он се побоји да ту остане, него се настани у граду *Назарету*. И тако се исиунило прорштво, да ће се Спаситељ назвати „*Назарет*.“

До тридесете године свога живота, Христос је живео у Назарету. Он је био веома послушан и матери својој и Јосифу. Сваке године они су сви троје одлазили у Јерусалим на празник пасху. Кад је Исусу било 12 година, они опет оду у Јерусалим на празник. Кад се празник свршио, Јосиф и Марија врате се кући, а Исус остане у Јерусалиму. Јосиф и Марија нису ово приметили, него су мислили, да је Исус отишао са њиховим рођацима. Но кад су видели да га нема, они се забрину и одмах се врате у Јерусалим, и нађу га у храму међу учитељима закона. Он слушае како они тумаче закон, па их је и сам запиткивао, и сви су се чудили његовој памети. Мати га запита: „Шта си то урадио, ми те тражимо, а тебе нема.“ На што Исус одговори: „За што сте ме тражили, зар ви нисте знали, да ја морам оно радити, што ми је отац заповедио.“ Они га нису разумели, јер је он говорио о Богу оцу. После тога, Исус се врати у Назарет, ту је живео до тридесете године, и напредовао је у премудрости, био је у милости и код Бога и код људи.

Проповед Јована претече, и крштење Христово.

Син Захарин, Јован, назива се *Претечом* за то, што је почео да проповеда пре Исуса Христа и да спреми народ за нову — Христову науку. Јован је проводио врло строг и уздржљив живот. Тако, он је носио хаљине од камилске кострути, опасивао се кајишем, хранио се скакавцима и дивљим медом. Саветујући народ да се тргне

од неваљалог живота, он је говорио, да за њим иде *далеко већи него што је он, коме он није достојан ни обућу изути*. Даље говораше, да је наступило царство Божје, па за то саветоваше народ, да се покаје и достојно спреми. Јевреји су долазили к њему, слушали науку његову и питали га, шта им ваља чинити, те да се спасу? Јован им одговори: „*који има две хаљине, нека једну да ономе, који нема ни једне; који има довољно хране, нека подели са онима, који немају ни мало*.“ К њему долажаху и царинари, и питаху га, шта треба они да раде. Јован их саветоваше, да се држе закона и народ да не глобе. Војницима је саветовао, да буду задовољни са својом платом, и да никога не вређају. Све који су долазили светоме Јовану и исповедили своје грехове, он их је крстио у реци Јордану, па зато се он и зове *крститељ*.

Крштење Исусово.

И Исус Христос дође к Јовану да се крсти. Јован изнајпре говораше, да њега треба Спаситељ да крсти, а не он Спаситеља. Но Христос му одговори: „да је за сада тако нужно, и да ће се тек тако свака правда испунити (Мат. чл. III. ст. 15). Јован крсти Исуса Христа у Јордану, и баш у тај пар кад је Христос излазио из воде, отворише се над њиме небеса, Дух свети сиђе на Њега у слици голуба, а глас с неба зачу се: „*То је син мој љубазни, који ми је у вољи*.“

После крштења отиде Исус Христос у пустињу, и тамо се поштио и Богу молио четрдесет дана и четрдесет ноћи. Најзад огладни. Тада му се јави ђаво, па му овако ренке: „Ако си Ти заиста син Божји, заповеди да се ово камење претвори у хлеб.“

Но Спаситељ му одговори: „У светом писму написано је: да човек не живи само

о једном хлебу, већ да му живот даје свака реп која излази из уста Божјих.“

После овог првог кушања, ђаво доведе Спаситеља у свети град, изведе га на кров храма и рече му : „Ако си Ти Син Божји, скочи доле, не ће ти ништа бити ; јер је написано у светом писму : да ће те анђели узети на руке, и нећеш се спотаћи о камен.“ Но Спаситељ му одговори : „У светом писму и то је написано : „Не кушај Господа твога.“

Ђаво и трећи пут куша Спаситеља, па га изведе на једну високу планину, и одатле му покаже царства земаљска и ону славу коју цареви уживају, па му рекне : „Све ћу ти то дати, ако паднеш пред мене и поклониш ми се.“

На то му Спаситељ одговори : „Одступи од мене Сатано, јер је у светоме писму написано : Господу Богу твоме поклони се, и само њему једноме служи“ (Лука гл. IV). Тада Сатана одступи од Исуса, и анђели му почеше служити.

Сведочанство Јованово о Исусу Христу.

Јудеји, да би боље сазнали о Јовану, прате левите и свештенике да га запитају : ко је он ?

Јован одговори : „Ја сам глас који вапије у пустињи, као што је о томе про-рекао Исаија.“

Људи што дођоше Јовану, беху Фарисеји, па га запитају : За што ти крштаваш, кад ниси ни Христос, ни Илија, ни пророк ?“

„Јован им одговори : „Ја крштавам водом ; но међу вама стоји Неки, кога ви не познајете. Он је тај који за мном иде, но који је стао преда ме. Ја нисам достојан да му изујем обућу.“

Другог дана, види Јован Исуса који к њему иђаше, па рекне : „Ево јагњета Божјег, које узима на се грехове целога света. Ја сам видео Духа, који је сишао с

неба у виду голуба, и зауставио се на Њему. Ја га нисам познавао, но онај, који ме је послао да крстим водом, казао ми је : на коме видиш Духа, то је онај који крсти Духом светим.“

Први ученици Исусови.

Опет другог дана стојаше Јован са своја два ученика и видећи Исуса, рече : „Ево јагњета Божјег.“ Кад његови ученици чуше ове речи, обојица пођоше за Исусом.

Исус се осврне и запита их : „Шта желите ? Они му одговоре : „Учитељу ! где живиш ?“ Он им рече : „Ајдете за мном, и видите.“ Ученици пођу за њим, видеше где он живи, и проведоше читав дан код њега.

Један од ова два ученика беше Андрија брат Симона — Петра, који је после прозван *Првозвани*. Он нађе брата свога Симона, и каже му : „Ми нађосмо Месију,“ па га доведе Исусу. Исус погледа на њега па му рече : „ти си Симон, син Јонин, одсад ћеш се звати Киџа, што значи : Петар, или ерпски — камен.“

Другог дана пође Исус у Галилеју и па путу сретне Филипа па му рече : „Ајде за мном.“ Филип је био родом из Витсаиде — из исте вароши, одакле су били Андрија и његов брат Петар.

За тим Филип нађе Натанаила и каже му : „Ми нађосмо Онога, о коме је писао Мојсије и остали пророци, т. ј. Исуса сина Јосифовог из Назарета.“ Натанаил му одговори : „Зар може бити штогод добро из Назарета ?“ Филип му одговори : „дођи и види.“

Исус видећи Натанаила, рече : „Ево правог Израилца, код кога нема лукавства.“

Натанаило га запита : Откуд ти мене познајеш ?“

Исус му одговори : „Пре но што те је позвао Филип кад си био под смоквом, Ја сам те видео.“

Натанаил усхићено рече: „Учитељу! Ти си син Божји, Ти си цар израиљски!“

Исус видећи тако јаку веру код Ната-наила, рече му: „Кад ти верујеш само за то, што сам Ја казао да сам те видео под смоквом, још ћеш много више видети од тога. Заиста вам кажем: од сада ћете видети небо отворено, и анђеле Божје који слазе на сина човечанског.“ Исус Христос називао је себе покатшто и сином човечанским и сином Божјим, због тога, што је он био и Бог и човек.

Свадба у Кани галилејској и прво чудо које је Исус учинио.

У пределу галилејском, близу Назарета, беше једна мала варошица, која се зове Кана. У једној породици, која је позната била Светој деви Марији, била је свадба. На ту свадбу дође Света Дева Марија и Исус Христос са својим ученицима. Баш кад је највеће весеље настало, у домаћина нестане вина, и он се јако ужурба. Света Дева ово примети, и каже Исусу, а међу тим слугама препоручи, да онако учине, како им Исус заповеди. Исус заповеди, да се научне судови водом, а затим да се донесу старом свату. Стари сват напије се из једног суда и опази, да је врло добро вино, а не знадијаше одкуда је. За тим ће рећи младожењи: „На весељу обично се даје добро вино у почетку, а кад се гости по-напију, тада се рђаво вино износи. Ти си на против оставио добро вино, и изнео при свршетку весеља.“ Силом свога божанства, Исус је воду претворио у вино, и ово је било прво чудо, које је Он учинио у Кани галилејској, које кад видеше ученици његови, вероваше га.

Како је Исус Христос очистио храм јерусалимски, и разговор његов с Никодимом.

Беше наступио јеврејски празник — Пасха. И Исус Христос дође са својим ученицима у Јерусалим на ту свечаност. У

то време Јевреји беху изгубили свако поштовање ка светом храму, на су у њему продавали волове, овце, голубове и осталу марву, која је на жртву приношена. У храму су мењали новце и свакојаку трговину водили. Исус Христос, ушав у храм, и видећи шта се у њему ради, истера на поље све, који су ту трговали; мењачима просе новце, а онима што су голубове продавали, рече: „Узмите то и носите одавде, и не правите дом оца мога местом тржишта.“ Јудеји питаху Исуса Христа како ће их уверити, да Он има власт и право овако чинити. Исус им одговори! „Разорите ову цркву, и ја ћу је за три дана саиздати.“ Јудеји му одговоре да то није могуће, јер је ова црква пуних 46 година зидана.“ Но Исус Христос није говорио о храму јерусалимском, већ о своме телу, које ће три дана почивати у гробу па онет оживети.

Међу Фарисејима беше један кнез по имену Никодим. Да га народ не би видео, он дође Спаситељу ноћу, и каже му, да он Њега сматра за учитеља, који је од Бога дошао; јер она дела, која врши Исус, у стању је вршити само онај, коме је моћ од Бога дата. Исус Христос одговори му: „Да онај, који се не препороди водом и светим Духом, не може ући у царство Божје. Никодим није разумео ове речи, па је одговорио: „Како се човек може поново родити, кад је већ стар? Исус га укори за његово незнање, „да он, као израиљски учитељ не разуме науку о препорођају од светог Духа, па му том приликом прескаже о своме распећу. У исто време каже му и то, да је Он од Бога оца послан да спасе свет, но људи неће да послушају Његову науку, за то, што су зли и пакосни.“

Разговор Исуса Христа са женом Самарјанком

Једном враћајући се Исус из Јерусалима у Галилеју, прође кроз Самарију.

Уморен од путовања, он седне да се одмори код једног кладенаца кога је још Јаков ископао. Овај се кладенац налазио близу самаријске вароши Сихара. Ученици Христови отиду у варош да купе штогод за јело. У то време дође на кладенац једна жена Самарјанка да захити воде. — Исус Христос заиште воде да се напије; Самарјанка се томе зачуди, јер је знала да Јудејци нити пију ни једу са Самарјанима због тога што су се по вери разликовали, па за то су се и мрзили међу собом. Исус Христос, приметивши то, рече Самарјанци: „кад би ти знала с киме разговараш, за цело би потражила од њега воде живе.“ Жена га запита где му је така вода, кад је кладенац дубок, а није имао чим ни захитити. Исус јој одговори: „да после обичне воде жеђ се опет јавља, а ко се напије оне воде што је Спаситељ даје неће никад ожеднети.¹⁾ Жена замоли Спаситеља да јој да такве воде, те би јој труд уштедио да више на кладенац не долази. Исус јој заповеди да зовне и мужа свог. Но она му одговори да она нема мужа. Христос потврди то њено признање и дода да је она до сада имала пет мужева и да јој ни један није био прави законити муж. Овоме се зачуди Самарјанка па ће рећи: „ја видим да си ти прави пророк.“ За тим јој Исус каже да је он Месија и да се Богу треба клањати не само телом већ духом и истином. Кад се жена вратила у варош одмах исприча свој разговор са Исусом. Много народа изиђе пред њега, он остане ту два дана учећи га и многи примише његову науку.

Знатнија чуда што их је Спаситељ учинио и призвање нових ученика

У светом Јеванђељу забележено је много чуда која је Спаситељ учинио. Но овде се помињу она која су знатнија.

¹⁾ Под овом живом водом разуме се божанствена наука нашег Спаситеља.

Прво чудо

У Капернауму живљаше некакав придворни чиновник. Син његов јако се разболе. Тај чиновник замоли Исуса да се смилује и сина му излечи. Исус Христос примети му да је свет тако маловеран, да свагда тражи да се чудо какво учини. Чиновник по ново замоли Спаситеља, он прими молбу и рече придворном чиновнику: „иди кући твој је син здрав.“ И заиста кад је кући дошао нађе свога сина потпуно здрава.

Друго чудо

Једном иђаше Исус поред мора тиверијадског и за њим много народа, који жељаше послушати његову проповед. Уз обалу беху привезана два рибарска чамца, а рибари пређе испираху. Ту беше Петар и Андрија. Исус Христос уђе у чамац Петров, заповеди му да се мало удали од обале и из чамца учаще народ, који га са обале слушаше. За тим Исус заповеди Петру да баци пређу у воду и да рибе ухвати. Петар му одговори: „учитељу, целу сам се ноћ мучио, али ништа нисам уловио.“ Но ипак по заповести Спаситеља баци пређу и улови много рибе, тако, да се умало пређа није поцепала. Петар се уплаши и клекне пред Исуса, молећи га да се удаљи од њега, јер сам, говораше Петар, грешан човек. (Лука V. 8.) Исус му заповеди да позове и Андрију, па да обојица пођу за њим, говорећи им да ће од сада бити ловци људи т. ј. да ће људе својом проповеђу придобијати у веру Христову. Петар и Андрија послушају заповед Спаситељеву и одмах пођу за њим.

Ту негде близу ловљаху рибу Јаков и Јован, синови Заведеови, заједно са својим оцем. И њима Спаситељ заповеди да пођу за њим што они и учине.

Треће чудо

У свакој јеврејској вароши имало је нарочито место где се скупљаху Јевреји на молитву, на читање светог писма, а и ради поучног разговора. Таква места зваху се зборнице или синагоге. Исус Христос дође у Капернаум и у једној зборници учаше народ. Сви су се дивили његовој науци, јер она беше далеко узвишенија од науке Фарисеја и књижника, т. ј. јудејских вероучитеља. У тој зборници беше један човек згранован и Спаситељ га одмах извиди, чему су се присутни дивили. Одатле Спаситељ отиде кући Петровој и Андриној. Ташта Петрова беше занемогла од врућице, Спаситељ и њу излечи. Кад је било у вече, готово читава се варош слегла кући Петровој, донеше многе болеснике, који су страдали од разних болести и Спаситељ их све излечи.

Четврто чудо

Ходајући Спаситељ по разним местима Галилеје и Сирије, учаше народ и свакојаке болести видаше. Дође један губав човек и падне пред Спаситеља, молећи га: „Господе, ако само хоћеш ти ме можеш излечити.“ Спаситељ пружи руку и рече: „хоћу, буди здрав!“ И губави одмах оздрави. Слава о чудесима Христовим прочу се по свима варошима, али он не хте ићи у вароши, већ проповедаше по пустињама и тамо долажаше многи народ да слуша његову проповед.

Пето чудо

У Капернауму, у једној кући, учаше Спаситељ народ, ког се беше много скупило, тако, да се није могло на врата ући у кућу. Ту донесу болесника и он сав беше узет. Кад видеше они који су га донели, да се не може на врата ући у кућу, они развалише кров и болесног спустише на постељи пред Спаситеља. Спаситељ видећи тако јаку

и искрену веру, рече болесноме: „чедо, не бој се, опраштају ти се грехови!“ И болесник је одмах оздравио. Кад јудејски учитељи чуше ове речи, помислише да Исус хули на Бога, јер по њиховом појму само Бог може праштати грехове. Исус, као добар познавалац људских срдаца, рећи ће књижевницима: „за што лукавство помишљате у вашим срцима. Шта је лакше рећи праштају ти се греси или устани и ходи? Знајте да син човечански има власт на земљи праштати грехове.“ За тим рече болесноме: „устани, узми своју постељу и иди кући својој.“ Болестан послуша Спаситеља, а сви који су били ту чуђаху се и благодарили су Богу.

Пролазећи мимо једне царинарнице, Спаситељ заповеди царинару, по имену Матији, да пође за њим. Матија остави све и послуша Спаситеља. У вече Исус Христос остане на вечери у кући Матиној. За столом на вечери беше много царинара и грешника. Фарисеји, видећи с киме Исус вечера, почеше се љутити и издевати над њиме. Но Спаситељ им одговори: „здравима није потребан лекар, него болеснима; ја тражим мплостињу и добра дела, а не жртве, и нисам дошао да спасем праведне, него грешне.“ (Мат. IX. 12—13). За тим приступише му ученици Јованови и запиташе га: „зашто ми и Фарисеји тако много постимо, а твоји ученици не посте?“ Исус им одговори: „они који су позвати на свадбу не морају постити док је младожења с њима, а кад њега нестане, онда ће постити, а ово је значило, да и ученици Спаситељеви не морају постити док је он с њима. Желећи боље објаснити, да нису нужни сви закони старог завета за нови, Исус Христос испричао је две приче. Прва је била, да нико на старе хаљине не пришива нове закрпе, а друга да се старо вино не сипа у нове мешине (у Палестини вино су држали у мешинама),

јер ће се мешине проценити, и вино ће се просути.

Завист Фарисеја и књижника према Исусу Христу

Фарисеји и књижници веома су завидели, што се народ у великој множини скупља око Исуса Христа и слуша његову науку. За то се и стараху, да у раду и поступцима Исусовим нађу ма што противно закону Мојсеовом, па да га окриве и лише оног поверења и љубави коју је Исус код народа уживао. Јудејски учитељи неправилно тумачили су четврту заповед, говорећи да се ништа не сме радити у суботу. Једном пролазио је Спаситељ са својим ученицима преко њива у суботу; ученици његови кидали су класје и јели зрнелве. Књижевници почну пребацивати Исусу Христу, говорећи му, да његови ученици не празнују суботу и нарушавају закон Мојсијев. Но Спаситељ потсети их на онај пример што је Давид некада учинио кад је од Саула бегав да живот спасе, т. ј. дошао је са својим пратиоцима првосвештенику, и јео освећени хлеб, који су само првосвештеници имали право јести.

Друге суботе Спаситељ учаше народ у синагоги. Ту доведоше једног човека коме се беше узела једна рука. Законници питаху, може ли се лечити у суботу? Спаситељ опет запита: „шта је боље радити у суботу, или спасти душу или је погубити?“ А за тим дода и ово: „који је тај од вас који неће у суботу спасти овцу, ако му се заглиби или падне у јаму? Е да ли човек није важнији од овце? Да, у суботу је слободно чинити добра дела.“ За тим Спаситељ излечи руку оног болесника, а и многе друге курталише од разних болести, строго запретивши, да о томе ником не причају нити да се хвале.

Поуке Христове — Проповед на брду

Једном се Исус Христос пошпе на брдо. Ученици његови и много народа иђаше за њим, који долажаше да слуша његову науку и да се излечи од разних болести. Спаситељ видећи много сакупљеног народа овако започе своју беседу:

„Благо онима који су сиромашни духом, јер ће они наследити царство небеско. Благо онима који плачу, јер ће се утешити. Благо онима који су кротки, јер ће они земљу наследити. Благо онима који су жедни и гладни правде, јер ће се њоме наситити. Благо онима који су милостиви, јер ће и они помиловани бити. Благо онима који су чистога срца, јер ће они Бога видети. Благо онима који завађене мире, јер ће се они синовима божјим звати. Благо онима који се гоне за правду, јер је њихово царство небеско. Благо свима онима које прогоне мене ради и правде ради. Радуйте се и веселите се, јер вас чека велика награда на небесима, тако су прогонили и пророке који су пре вас били. (Мат. гл. V).

А ученицима својим овако говораше:

„Ви сте со, па ако та со изгуби своју сланоћу, чим ће те јој повратити? Она није ни за шта мањ да се баци на поље и да је људи газе. Ви сте видели свету. Не може се сакрити град који на врху брда стоји. Запаљену свећу нико не меће под какав суд, већ на сто да светли свима који су у кући. Така треба да буде ваша светлоћа пред људима, да би они могли видети ваша добра дела и прослављати оца вашег небеског.“

О важности и вршењу закона казао је Спаситељ ово:

„Не мислите да сам дошао да нарушим закон или пророке, — не, нисам дошао да нарушим, већ да допуним и објасним. И заиста вам говорим, док траје неба и земље, ни једна прта из закона неће се изменити.

Ко наруши ма и најмању заповест на и друге на то навуче, биће најмањи у царству небеском; а ко изврши заповести, на и друге научи да их врши, биће велики у царству небеском. Ако ваше врлине и правда не превазиђу врлине и правду књижевника и Фарисеја, то ви нећете ући у царство небеско.“

О превасходству новог закона над старим Мојсеовим учио је Спаситељ овако :

„Ви сте чули да је у старо време речено *не уби*; јер ко убије тај ће се подвргнути суду. А ја вам говорим, да сваки који се узалуд љути на свога брата, подлежи суду; ко рекне брату своме да је незналица, тај подлежи највећем суду, а ко назове брата свога безумним одговараће на страшном суду.“

„Ако си донео какав дар цркви и сетиш се да ниси с братом или ближњим у љубави, остави дар пред жртвеником на отиди те се с братом помири и онда дођи и принеси твој дар цркви. Мири се са противником што пре док си с њиме на путу, да не би тебе противник предао судији, а судија слуги, који ће те бацити у тамницу. Заиста велим ти нећеш отуда изићи док и последњу пару не даш.“

О љубави према непријатељима Спаситељ овако учаше :

„Волите непријатеље ваше, благосиљајте оне, који вас проклињу, чините добро онима који на вас мрзе, молите се Богу за оне, који вас вређају и гоне. Будите синови оца вашег небесног, јер он заповеда сунцу своме да светли и злима и добрима, и роси кишом поља и праведника и неправедника. Ако ви будете волели оне, који вас воле, каква вам је награда? Зар тако не раде и царинари? И ако ви лепо дочекујете ваше другове и пријатеље, шта сте особито с тиме учинили? Зар тако не поступају и

незнабошци? Будите савршени као што је и ваш отац небесни.

О давањању милостије Спаситељ овако заповедаше :

„Кад дајеш милостију немој то чинити пред људима у тој намери да те само људи виде, јер нећеш за то добити никакве награде од оца небеског. Кад чиниш милостију, не хвали се, јер тако раде и лицемери по синагогама и улицама у тој намери да их свет хвали и преузноси. Заиста вам велим, они су за то већ добили награду своју. А ти кад дајеш милостију старај се да лева рука не види шта чини десна. Чините дакле милостију у тајности, и отац ваш небесни видећи тајна ваша добра дела наградиће вас јавно.“

Како се треба Богу молити, Спаситељ је овако учио :

„Кад се Богу молиш, немој да чиниш као оно лицемери што раде, који имају обичај по улицама застајкивати и молити се; а они тако раде само за то, да их свет види, а у срцу о Богу и не мисле. Заиста вам кажем они су за то већ добили награду своју. Ти кад се Богу молиш, уђи у собу своју, затвори врата за собом, моли се оцу твоме тајно, и отац небески наградиће те јавно. Кад се молиш, не говори много, као што чине незнабошци, који се уздају да ће им многи говор бити чувен. Немој да будеш као они, јер отац твој небесни зна за твоје нужде и пре но што си му се почео молити.“

Молите се овако :

„*Оче наш, који си на небесима, нека је свето име твоје, нека наступи царство твоје, да буде воља твоја и на земљи као што је на небу, хлеб свагдашњи дај нам данас, опорости нам грехове наше као што ми праштамо онима који су нас увредили, не наведи нас на напаст, но*

избави нас од лукавога. Јер је твоје царство, и сила и слава ва веки. Амин.

„Ако ви будете праштали онима који су вас увредили, то ће и вама отац небески опростити ваша сагрешења. А ако не праштате онима који су вас увредили, то и отац ваш небески неће вам опростити ваше грехове.“

Како треба постити Спаситељ овако учаше :

„Кад постите немојте се претварати као лицемери, који се старају да своје лице тако удесе да им тужно изгледа, да би свет уверили да посте. Заиста вам кажем да су они већ добили награду своју. А ти кад постиш, намажи и очешљај главу своју, уми лице и пости не за то да те људи виде, већ отац твој небески, који види твоју тајну смерност, наградиће те јавно.“

„Не скупљајте себи благо на земљи, где мољац и рђа уништава, где допови поткоњавају и краду, већ се побрините за богаство на небу где нема ни мољца ни рђе и где допови не краду, где је богаство ваше, ту ће бити и срце ваше.“

„Нико не може дворити два господара, јер, или ће једног мрзити а другог вољети, или ће једног боље слушати а другог слабије. Не можете служити Богу и богаству. Не брините се о души вашој шта ћете јести и пити, ни за тело чим ћете га оденути. Зар душа није важнија од хране и тело од хаљине?“

(Наставиће се)

БЕЛЕШКЕ О ПРОСВЕТИ И ШКОЛАМА

Испитани професорски кандидати. — 43. Г. *Стеван Предић*, предавач II ниже београдске гимназије, положио је професорски испит из Немачког Језика, Земљописа, Космографије и Француског Језика. — 44. Г. *Сретен Стојковић*, професор београдске гимназије, положио је професорски испит из Више и ниже Математике, Дескриптивне Геометрије с Геометријским Цртањем и Немачког Језика. — 45. Г. *Миладин Тутуновић*, супленат неготинске ниже гимназије, положио је професорски испит из Минералогije, Геологије, Неорганске и Органске Хемије, Хемијске Технологије и Немачког Језика. — 46. Г. *Димитрије Милојевић*, предавач параћинске ниже гимназије, положио је професорски испит из: Српског и Словенског Језика, Историје Српске Књижевности, Историје Српске и Латинског Језика с Литературом.

Дела Вука Стефановића-Караџића. — У интересу народне књижевности и драгоцених успомена на живот и рад пок. *Вука Стефановића-Караџића* г. министар просвете и црквених послова на основу одлуке владе Његовога Величанства, закључио је уговор с госпођом *Мином Вукомановићком*, кћерју пок. Вука, по коме г-ђа Мина, као једина наследница Вукових дела и права на издавање и распродавање истих, у замену за извесну ренту, коју ће јој годишње издавати ми-

нистарство просвете и црквених послова, док је год она жива, уступа краљевско-српском министарству просвете и црквених послова како дела која се сада латеку наштампана, тако и на сва времена сва права на издавање у целини и у појединостима свију досад ма где наштампаних дела Вукових.

На основу тога г. министар просвете и црквених послова, да би се прикупила сва дела Вукова, и да би се издавање истих вршило на начин, којим ће се најбоље задовољити и потреба и прецизност научна, образовао је **комисију за издавање дела Вука Ст. Караџића**, којој је за председника поставио г. *Јована Бошковића*, професора Велике Школе, а за чланове г. г. *Светислава Вуловића*, професора Велике Школе и *Љубомира Ковачевића*, управитеља Учитељске школе.

Комисији стављено је у задатак да састави списак свију Вукових дела, и да састави план за издавање истих, а пошто план буде од министра одобрен, да се стара о издавању истих.

Метеоролошке штације у Краљевини Србији.

— По мњењу Главног Просветног Савета, г. министар просвете и црквених послова, образовао је нарочиту комисију од стручних лица : г. г. *Јована Драгашевића*, пуковника, *Госте Алковића* и *Милана Андоновића*, професора Велике Школе,

Милана Недељковић, суплента Велике Школе и Петра Манојловића, секретара министарства финансије. Комисији стављено је у задатак да свестрано проучи питање о оснивању штапија за метеоролошка посматрања у Краљевини Србији, и да састави потпун план за оснивање те установе.

Губитак школин. — На Богојављење 6. ов. мес. у 11 и по часова поћу умр'о је напрасно од кашље у срцу Карло Кер, директор учитељске школе у Ерфурту. „Рад у школи“, дело које је и учитељима у Србији од неколико година путоказ у школскоме раду, рађено „по Карлу Керу,“ учинило је покојнога Карла Кера драгим познаником многоме трудбенику на пољу просвете и школе у Краљевини Србији. И у великоме свету просвете и рада школског Карло Кер био је један од најпознатијих трудбеника на унапређењу рада школскога у наше доба. За труде своје на томе пољу он је још у младим годинама одликован орденом Црвенога Орла. Године 1878. краљ пруски учинио га је витезом Орла, ордена краљевске породице хохенцолернске. Херцег саксонски одликовао га је витешким крстом, орденом породице Ернестинске. И владалац српски одликовао га је 16. Јуна 1878. орденом Таковскога Крста III реда. Универзитет јенски дао му је титулу доктора филозофије. У прошастој години добио је и титулу школскога саветника.

Карло Кер родио се у Априлу 1830. године у Годбаху једном селу близу Готе. Родитељи су му били сиромашни. Год. 1836. почео се школовати. Год. 1846. ступио је у учитељску школу у Готи. Пошто је одлично положио испит, постане године 1850. приврени учитељ у грађанској школи у Готи. Од год. 1852. био је учитељ у Рули, одакле је предузимао многа путовања у цели педагошкој, што је много утицало на даљи његов рад. После неколико година изабран је за учитеља занатлијске школе, коју је готска влада основала у Рули. Год. 1859. буде позван за директора грађанско-занатлијске школе у Валтерсхаузену. Четири године потом буде он од министарства постављен за инспектора учитељске школе у Готи, а год. 1871. постао је директор те школе. Год. 1873. пређе Карло Кер у службу пруску и буде постављен за директора учитељске школе у Халберштату. Прошасте године постављен је за директора учитељске школе у Ерфурту.

Његов књижевни рад врло је обилат. Он је писао педагошке расправе у многим педагошким листовима. Он је издао много књига за употребу у школама, за учитеље и ђаке, и за опште образовање. Од тих многих дела да се помену њих неколико важнијих као што су: 1. *Theoretisch-praktische Anweisung zur Behandlung deutscher Lesestücke* (теоријско-практично упутство за читање читавачких чланака). 2. *Materialien zur Uebung im mündlichen und schriftlichen Gedankenaussdrucke* (грађа за вежбање у усменом и писменом

исказивању мисли). — 3. *„Geometrische Rechenaufgaben für die Oberklasse der Volksschule, für Gewerbeschulen, sowie für junge strebsame Leute überhaupt“* (геометријски рачунски задаци за више разреде основних школа, за занатлијске школе, као и нарочито за омладину у опште). 4. *„Praktische Geometrie für Volks- und gewerbliche Fortbildungsschulen“* (практична геометрија за основне и занатлијске продужне школе). 5. *„Die Methodik des sprachlichen Elementarunterrichts“* (методика основне наставе из језика). 6. *„Die Praxis der Volksschule“* (Рад у школи; — преведено на језике: енглески, руски, холандски, шведски, мађарски, српски и јерменски). 7. *„Lesebuch für deutsche Lehrerbildungsanstalten“*, четири свеске (читанка за немачке учитељске школе). 8. *„Geschichte der Methodik des deutschen Volksschulunterrichts“*, четири свеске (историја методике оаставе у немачким основним школама). 9. *„Der Anschauungsunterricht für Haus und Schule“* (очинљедна настава у кући и школи — на основу бадана) и тако даље.

..... Што се тиче филозофскога обривовања Керовога и његовога живота према појединим школама у Немачкој, он сам каже овако: „Ја сам читао скоро све велике филозофе и педагоге, и много сам им захваљан, али се не могу изјаснити ни за једнога, да њему искључно припадам. За мене су и Лутер и Амос Коменвијус, Франке, Русо, Песталоције, Сајлер, Рохив, Салцман, Фребел и Хербарт педагози, који су сви са своје стране допринесли по нешто једној великој згради, и сви заслужују да се поштују.“ Толико дакле што се тиче теоријске стране. Али је главна пажиња Керова нагињала, као што се и из његових радова види, на *практичну* страну. Он је *највећи практичар — педагог* у Немачкој, ако се смемо тако изразити. За то је међу учитељима у Немачкој, заједно с Дитесом, најпознатији од свих немачких савремених радника на књижевном пољу школскоме. Последње му је и најогромније дело, које је крунисало цео његов рад: *„Историја методичке наставе у Немачкој,“* у четири грдно велике свеске.

Његове личне особине биле су такве да га је сваки који је с њим посла имао, могао одмах завољети. Љубазан у понашању и према својим друговима и према својим ученицима и предузетљив и услужан странцима, који су му из свију крајева света долазили да виде уређења школа којима је он управљао, он је за часак задобијао срца свију који су у њега савета и обавештења тражили и сваки се растајао од њега задовољан и обогашен тачним познавањем онога што је желео да види и сазна. Ово нарочито имамо да констатујемо за све оне српске младиће (из Србије и Аустро-Угарске) који су дуже или краће време пробањали од год. 1868. па све до последњег дана живота овог неуморног радника школског у школама учитељским, којима је он управљао.

Губитак који је задесио Немачку смрћу Карла Кера, доста је губитак свију образованих народа

који раде и чине што за унапређење својих школских установа. За то ћемо се ми враћати још једном на живот и рад овога човека и по његовом сопственом причању изне. емо све што је било значајно у његовом наставничком животу и раду, па ће се тек онда моћи као што треба оценити, ко је и шта је био овај човек, који је сав свој живот само школи посветио.

О вероисповедним односима ученика вишних средњих школа доноси Годишњица пруске службене статистике интересне податке. У 1859—60. години било је у свима вишим средњим заводима свега 63.900 ученика, у 1881—82 пак години 184.446. Од сто ученика било их је у години

ВЕРЕ	1859—60	1881—82
протестантске	70·1	73·6
католичке	23·1	16·3
еврејске	6·8	10·0
без означене вероисповести —	—	0·1

Основна настава у Босни и Херцеговини.

На крају 1882—83. школске године било је у Босни и Херцеговини свега 136 основних школа, од ових биле су 94 вероисповедне школе. Највише основних школа (48) било је у округу доње-гузланском. Од вероисповедних школа било је 56 православних, 36 католичких, и по једна турска и јеврејска. У свима школама радило је 186 наставника, а походило их је 6240 ученика и 1874 ученица, свега 8114 ђака.

ПРОСВЕТНИ ДОБРОТВОРИ

Поклон зајечарској гимназији. — Г. Фрања Ваврчичек, апотекар у Зајечару, поконио је зајечарској гимназији *галванску батерију* у вредности од 200 динара.

Поклон реалкама. — Г. Јосиф Симоновић, капетан I класе, хонорарни учитељ Цртања и Краснописа у војеној академији, поконио је збирку прегледа из Краснописа и топографског Цртања, да се употребе при настави у нашим реалкама.

Поклон ђацима школе беличке. — Приликом школске свечаности о Св. Сави дали су на сиромашне ђаке школе беличке — јагодински округ — г. г. Јеромонах манастира Јопанице Сава Војиновић 4 динара, наредник Благоје Радуловић 3 динара, и од осталих гостију пало је још 2 дин.

У корист сиромашних ђака нижих разреда београдске гимназије. — Г. д-р Марко Лeko, државни хемичар држао је јавно предавање у грађанској касини у корист сиромашних ђака нижих разреда београдске гимназије, којом приликом пало је чистог прихода 36 динара.

Сиромашним ученицима ужичке реалке. — Г. Јања Манојловић, професор ужичке реалке, на дан своје славе дао је 24 динара да се подели сиромашним ученицима исте школе.

Сиромашним ученицима школе миланџанске. — Пописна комисија посетила је школу миланџанску — округ ужички — и том приликом на сиромашне ђаке те школе дали су председник комисије г. г. Арса Димитријевић 2·20 дин., и чланови г. г. Михаило Борисављевић 4 дин., Васо Љубичић 2 дин. и Урош Туцовић 1 динар.

Сиромашним ученицима основне школе на Рашкој. — Г. г. Младен Н. Костић, писар среза студеничког и Вуле Вукосављевић, трговац из Рашке дали су 17 *пруслука* и 3 *шубаре* да се раздаду сиромашним ученицима основних школа рашких.

Прилог фонду школе кораћичке. — Приликом светковине школске о Св. Сави ове године приложили су школском фонду школе кораћичке — округ београдски — г. Љубисав Симић, трговац из Кораћице 4 дин.; г. г. Живојин Пашић, свештеник, Лука П. Лукић, кмет, Мијаило Лукић, земљоделац, Јанићије Кузмић, Никола Ивковић, Димитрије В. Жујовић, кмет, Ђорђе Илић, ћурчија, Сава М. Живојиновић, трг. по 2 динара; г. Танасије Спасојевић, ћурчија 1·50 дин.; г. г. Марко Ивковић, учитељ у пензији, Танасије Милојевић, Јеремија Ђурић, Петар Милојковић, Милаш Живковић, Никола Милојковић, Младен Грујић, Панга Вујичић, Стеван Дунић, Коста Стакић, Мијаило Р. Павловић, Живота Марковић, Тома Никашиновић, учитељ, Зорка Стојковићева, учитељица, Живко Живојиновић, писар општински, Живко Јаношевић, обућар, Љубомир Димитријевић, дуванџија, Арсеније Ђорђевић, механџија, Маринко Маричић, столар — по 1 динар; г. г. Перса Пашићева, Милутин Марковић, Милутин Живојиновић, Павле Живковић, Ђура Јовановић — по 50 пара дин.; г. г. Живко Војиновић, Никола Живојиновић и Тома Радојичић — по 40 пара динарских. Свега 45·20 динара.

У корист фонда школе тополске. — Учитељско веће школе тополске — округ крагујевачки — давало 14. ов. месеца *«Беседу с игранком»* у корист школскога фонда за потпомагање сиромашних ученика. Прихода је пало 103·75 дин.